

Frostating utvalgte kulturlandskap

Frosta kommune i Trøndelag

Forvaltningsplan for området – 2025-2030
Natur, kulturarv og levebrød

Innhold

Innledning	4
1.1 Hva er Utvalgte kulturlandskap i jordbruket	5
1.2 Formålet med UKL-ordninga	5
1.3 Målgruppe med forvaltningsplanen	5
1.4 Organiseringen av videre arbeid med forvaltningsplanen	6
2 Områdebeskrivelse	6
2,1 Geografisk beliggenhet	6
2.2 Størrelse	6
2.3 Hva slags type kulturlandskap	7
2.4 Historisk bruk og driftsformer	8
2.5 Dagens bruk og driftsformer – jordbruket i Frostating UKL i dag	9
2.6 Andre interesser i Frostating UKL	10
3 Avgrensing av området	11
4 Samlet beskrivelse av verdiene i området	12
4.1 Helhetlig kulturlandskap med tidsdybde, kontinuitet og stor formidlingsverdi	12
4.2 Hovedtrekk biologiske verdier	13
4.3 Hovedtrekk kulturhistoriske verdier	13
5 Beskrivelse av enkeltområder	14
5.1 Strandeng og strandberg	14
5.2 Vannbiotoper	15
5.3 Andre viktige biologiske areal	15
5.4 Kulturhistoriske verdier, areal og enkeltelement	16
6 Fotodokumentasjon	20

7	Visjon og mål	20
8	Utfordringer	21
9	Tiltak i Frostating Utvalgte kulturlandskap, skjøtsel og vedlikehold	23
9.1	Gjennomgang av foreslåtte tiltak i forvaltningsplan 2020-2023	23
9.2	Tiltak som er gjennomført i perioden 2019–2024	24
10	Forholdet til annet lovverk og planer	25
11	Tiltak for næringsutvikling	26
12	Kostnader og finansiering	27
12.1	Noen andre økonomiske tilskuddsmuligheter	27
13	Handlingsplan og forslag til tiltak	28
14	Kilder	29

Vedlegg

- 1 – Avgrensning av Frostating UKL
- 2 – Arealfordeling Frostating UKL
- 3 – Fornminner, automatisk fredete i Frostating UKL
- 4 – Liste over automatisk fredete kulturminner
- 5 – Kulturminner i Frostating UKL
- 6 – Kulturhistorisje verder, areal og enkeltelement
- 7 – Biologisk beskrivelse av enkeltområder – data fra naturbase.no
- 8 – Området registrert i Naturbasen

Innledning

Frostating Utvalgte Kulturlandskap i Landbruket – UKL ble opprettet i juni 2018 etter en forutgående søknadsprosess med grunneiere, kommune og regionale myndigheter.

Utnevnelsen som utvalgt kulturlandskap i jordbruket gir området en unik status og mulighet for utvikling som et prioritert kulturlandskapsområde av nasjonal betydning.

Frostating Utvalgte kulturlandskap tilhører kategorien – *intensivt, åpent landsbrukslandskap ved Trondheimsfjorden*.

Det er totalt 51 svært ulike kulturlandskapsområder i UKL-familien, og dette gir Frostating utvalgte kulturlandskap en eksklusiv mulighet til utvikling, kompetansebygging, nettverksarbeid og økonomisk støtte til nye tiltak til det beste for området. Ordninga med utvalgte kulturlandskap i jordbruket bygger på en lang tidslinje når det gjelder jordbruksdrift og verdier innenfor biologisk mangfold, kultur og kulturminner i tillegg til landbruk og landbruksdrift. Næringsinteresser er også en del av dette.

Frostatinget som hadde tilhold i området rundt Tinghaugen er landets eldste tingsted, og Frostatingsloven er Norges eldste lovverk med den godt kjente og godt kjente formuleringen «*Med lov skal landet vårt byggjast, og ikkje med ulov øydast*».

Frosta kommunevåpen symboliserer liljesepteret som kong Magnus Lagabøte hadde i venstre hånd ved overrekkelsen av den nye Landsloven til lagmannen på Frostatinget i 1274. Den nye landsloven erstattet Frostatingsloven. Like ved Tinghaugen ligger Logtun kirke hvor både Frostatingets segl og lovbok – Frostatingsloven – etter tradisjonen ble oppbevart i en kiste, som fremdeles står i kirka.

Frostatinget var samlingsplass for hele Trøndelag i Frostatingets tusenårige virketid. Fra 1. januar 2018 blir det igjen et fylke i Trøndelag, og det gir Frosta en ekstra dimensjon i forbindelse med sammenslåing av de to Trøndelagsfylkene - på Frostatinget møttes utsendinger fra hele Trøndelag.

En annen viktig dimensjon ved Frostating UKL er tilrettelegging av Frostastien etablert fra 2006. Den er totalt 22 km lang og går på gamle ferdselsveier, stier og bygdeveier langs sjøen gjennom hele området og store deler av kommunen ellers. Frostastien har åpnet for ferdsel og nærkontakt med de kulturlandskapselementene området har å by på. Her sykler eller går man praktisk talt midt i den frodige grønnsakhagen som hele Frosta er. Allemannsretten har røtter i Frostatingsloven og binder sammen de ulike tidsperiodene i en lang og sammenhengende tidslinje.

Denne forvaltningsplanen viderefører den første planen som ble utarbeidet ved opprettelsen av Frostating Utvalgte kulturlandskap i 2017 og sist vedtatt av kommunestyret i 2020.

Forvaltningsansvaret for utvalgte kulturlandskap ligger hos kommunene og er regulert gjennom egen forskrift – *Forskrift om tilskudd til tiltak i utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene*.

Forvaltningsplanen bygger på Landbruksdirektoratets mal og erfaringer med drift av Frostating utvalgte kulturlandskap. Forvaltningsplanen er skrevet av Torgunn Østbø i nært samarbeid med virksomhetsleder areal, miljø og landbruk Bjørn Sand Evjen.

Forvaltningsplanen skal så langt som mulig vise tiltak og prioriteringer som bidrar til å øke de ønskede verdiene i området og tallfeste de kostnadene som tiltakene vil medføre, ut over dagens støtteordninger. En intensjon med forvaltningsplanen er også å ivareta verdiene i område slik at de kan gi positiv motivasjon og grunnlag for verdiskaping og videre utvikling i området.

Den lokale samarbeidsgruppen foreslås videreført, kan foreslå tiltak og være kontaktledd mellom grunneiere, kommune og regionale myndigheter. Det utarbeides lokale retningslinjer for bruk av tilskuddet til Frostating UKL, og tiltaksdelen av forvaltningsplanen for perioden 2025-2030 revideres av samarbeidsgruppa årlig. Forvaltningsplanen vedtas av Kommunestyret for perioden etter innstilling fra Utvalg Utvikling. Tiltaksdelen rulleres årlig etter forslag fra samarbeidsgruppa.

1.1. Hva er Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Utvalgte kulturlandskapene i jordbruket er en samling av de mest verdifulle kulturlandskapene i Norge. Dette er særegne jordbrukslandskap med store biologiske og kulturhistoriske verdier, skapt av mennesker i samspill med naturen gjennom generasjoner. Særpreget blir tatt vare på gjennom fortsatt drift, skjøtsel og vedlikehold i områdene.

Å ta vare på vår natur- og kulturarv krever et aktivt jordbruk, lokalt engasjement og en statlig innsats. Satsingen som startet i 2009, er et spleiselag mellom landbruks-, natur-, og kulturminnemyndighetene – fra Landbruksdirektoratets hjemmeside.

Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Landbruksdirektoratet fremmet i 2017 flere forslag på spesielt viktige kulturlandskap som kunne bli nye utvalgte kulturlandskap fra 2018. Frostating Utvalgte kulturlandskap ble et av de nye områdene! Ordninga med utvalgte kulturlandskap i jordbruket ble først etablert i 2009 da 22 områder ble oppretta, og ordninga feiret 10-årsjubileum med mange deltakere fra hele landet, også Frostating, og med statsråder fra landbruk og miljø til stede på Rennesøy utenfor Stavanger i august 2019.

Gjennom etablering av utvalgte kulturlandskap søker man å få en målretta og helhetlig forvaltning av verdifulle kulturlandskap i jordbruket. Gjennom å etablere et begrenset og eksklusivt antall områder er målet at dette skal fungere som nasjonale referanseområder og utstillingsvinduer over områder med intakte natur- og kulturhistoriske kvaliteter (DN,RA,SLF 2007).

For at satsinga skal lykkes er grunneierne den viktigste aktøren, men kommune, fylke og stat må også ta ansvar for gjennomføringen. Langsiktige og stabile økonomiske virkemidler må til for å sikre frivillig deltagelse og ønske om å ta på seg ansvar for å løfte fram kvalitetene i disse områdene.

1.2. Formålet med UKL-ordninga

Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen (Forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområder) sier dette om formålet for ordninga:

§1. Formål med tilskuddsordningene

Formålet med tilskudd til tiltak i verdensarvområder er å styrke landbruket i verdensarvområdene. Formålet med tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift.

§ 2. Virkeområde

Forskriften gjelder for tiltak innenfor Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen, slik disse områdene er avgrenset i Naturbase.

For verdensarvområdet Røros Bergstad og Circumferensen gjelder også tiltak i buffersonen Circumferensen slik denne er avgrenset i Naturbase.

1.3 Målgruppe for forvaltningsplanen

Planen er laget for å være retningsgivende for aktiviteter/tiltak i Frostating utvalgte kulturlandskap. Dette kan være tiltak som gjøres av Frosta kommune, grunneiere/brukere i Frostatingsområdet, grunneierlag, fylkeskommunen, Statsforvalteren, næringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner m.fl.

Utvikling av Frostating UKL retter seg dermed mot tre hovedmålgrupper :

1. Flest mulig skal være kjent med verdiene i Frostating Utvalgte kulturlandskap
2. Næringsinteressene oppfordres til å bidra til å utvikle verdiene i området
3. Alle som har et eierskap eller en interesse i området, utfordres til å bidra til å utvikle verdiene i området

1.4. Organiseringen av videre arbeidet med forvaltningsplanen

Ved opprettelsen av Frostating UKL ble det valgt en samarbeidsgruppe for arbeidet med forvaltningsplanen og oppfølging av den. Samarbeidsgruppa hadde en sterk funksjon i starten av arbeidet med Frostating UKL, blant annet som et hjelpemiddel og motivator for å gjøre ordninga kjent blant grunneierne og andre interessenter i området. Etter hvert er arbeidet i samarbeidsgruppa blitt mer sporadisk, og det er ønskelig at denne gruppa får tilbake sin egentlige funksjon.

Samarbeidsgruppa Frostating UKL bør ha minst to årlige møter og kan eksempelvis bestå av :

- Politisk representant, gjerne oppnevnt av og fra Utvalg Utvikling
- 3 grunneiere som representerer ulike deler av området
- 1 representant fra lag og organisasjoner som ønsker å utvikle Frostating UKL
- 1 representant fra reiselivet og/eller
- 1 representant fra Næringsforeninga i Værnesregionen, avdeling Frosta

Frosta kommune deltar med ansatte fra kultur, landbruk og miljø. Kommunedirektøren delegerer denne oppgaven til en eller flere i virksomheten. Kommunen har forvaltningsansvaret for ordninga, og det omfatter blant annet koordinering, saksforberedelse, administrere tilskuddsordninger, kvalitetssikring og veiledning.

Statsforvalteren i Trøndelag ved avdelingene for landbruk og miljø, og Trøndelag fylkeskommune ved planavdelinga og som kulturminnemyndighet bidrar i arbeidet i form av veiledning, regionalt nettverk, koordinator og faglig støtte.

2 Områdebeskrivelse

2.1. Geografisk beliggenhet

Frosta er ei halvøy på østsida av Trondheimsfjorden, og ligger sentralt i den gamle "Trondheimen", området omkring fjorden der trønderne bodde. Området hører til den landskapsregionen som kalles "Jordbruksbygdene ved Trondheimsfjorden". Rikt jordsmonn og gode lokalklimatiske forhold gjør at sørsida av halvøya er en av landets nordligste lokaliteter i den "boreonemorale vegetasjonssonen" med vilkår blant annet for forekomst av edellauvskog. Årsnedbøren ligger rundt 800 mm. Klimaet er relativt vintermildt, og snødekket er vanligvis tynt og kortvarig. Frosta er en av kommunen i landet med størst mangfold i ulike vekster etter antall km². I vekstsesongen 2023 ble det registrert over 100 ulike arter på friland og i veksthus!

Frostating utvalgte kulturlandskap (UKL) utgjør den sørlige delen av Frostahalvøya der området Rygg, Mo og Logtun/Logstein utgjør hovedkjernen i området. Tinghaugen og Frostatingsområdet ligger sentralt i UKL-området.

2.2. Størrelse

Frosta er Trøndelags minste kommune i areal med sine 76 km². Det totale arealet i Frostating UKL er 9853 daa, og i 2014 var dette fordelt på:

Jordbruksareal	6746 daa	68 %
Åpen fastmark	421 daa	4 %

Skog	1911 daa	19 %
Bebygd/samferdsel	773 daa	8 %
Vann/myr	2 daa	1 %

Det totale jordbruksarealet i kommunen er på 22828 daa (2014) og er fordelt på ca 90 foretak som søker produksjonstilskudd.

Det er ingen store endringer i perioden 2014-2024 i forhold til arealbruk. SSB opppgir det samlede jordbruksarealet for Frosta kommune til 23850 daa i 2024. Dette skyldes sannsynligvis rnydyrking flere steder i kommunen.

2.3. Hva slags type kulturlandskap

Godt klima og gode vekstvilkår ga Frosta kallenavnet "Trondheims kjøkkenhage" lenge før første verdenskrig. Helt siden starten av 1900-tallet har denne lille fruktbare halvøya midt i Trondheimsfjorden vært en viktig produsent av grønnsaker til Trondheim og omegn. En stor del av denne grønnsakhagen er Frostating UKL. Dermed er de store verdiene i området knyttet til dyrking av korn, potet og mange sorter grønnsaker; løk, kål, gulrot, blomkål, purre, kålrot, brokkoli, sukkererter og mye annet. Det er i dag kun mindre deler av arealet som brukes til grasproduksjon.

Kulturlandskapet er preget av intensivt jordbruk kombinert med ugjødsle beiter, strandenger, rike strandberg og noen få skogsdammer. Det er spesielt stripen mellom dyrka mark og fjorden som utmerker seg med et svært viktig biologisk mangfold. Her ligger registrerte viktige naturtyper på rekke og rad. De fleste med høyeste verdi på grunn av artsinnholdet. For noen tiår siden var denne sonen benyttet til beite. Det er også i dag beiting i noen av disse områdene, spesielt på vestsiden der storfe beiter i strandengene. I resten av denne sonen er flere av verdiene truet av gjengroing fordi beitingen har opphørt. Det er ønskelig å øke beitetrykket i området. Frosta kommune er i ferd med å utarbeide plan for naturmangfold, og det er naturlig å se den i sammenheng med forvaltningsplanen for Frostating utvalgte kulturlandskap. Blant annet vil noe kartleggingsmaterieil som er gjort i forbindelse med utvalgte kulturlandskap være en kunnskapsbase for planen om naturmangfold.

I området forøvrig finnes det innslag av ugjødsle naturbeitemark. Disse beitemarkene gir en fin variasjon til landskapet og flere steder blir det beitet på og ved kulturminnene i området.

Øversvedammen (Beitemarksdammen) i Hogstadskogen – foto Torgunn Østbø

I Hogstadskogen er det flere dammer med liten salamander. Bestanden ser ut til å være stabil og levedyktig. Området rundt dammene ble tidligere beitet, og områdene er gjengrodd etter at beiting stort sett har opphørt.

En rehabiliteringsprosess i dette området er gjennomført i løpet av 2019 etter et samarbeid mellom fire grunneiere i Hogstadskogen.

Arbeidet ble gjennomført på bakgrunn av en kartlegging og analyse av *Dag Dolmen – Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2018 – Fylkesmannen i Trøndelag rapport nr 9*.

Det er mange som går tur i Hogstadskogen og ved «Utsikten» er det en god mulighet til å se ut over store deler av kulturlandskapet i Frostating UKL. Tilrettelegging for økt friluftsliv er fulgt opp med parkering og skilting/merking.

Gjennom Hogstadskogen går ei næringsrik kalkåre som gir unike vekstmuligheter for mange planter og trær. Denne kalkåra henger sammen med Tauterryggen som er et marint kulturvernomsråde, og historisk har det vært kalkutvinning i Ådalen rett ved Hogstadskogen.

Bortsett fra dette området er arealet på Neset der store deler av det utvalgte kulturlandskapet ligger kjennetegnet ved at det er et svært kalkfattig område.

2.4. Historisk bruk og driftsformer

Frosta er generelt rik på kulturminner fra ulike tidsepoker, og det sies ofte at *Frosta har vært et møtested i historien gjennom tusener av år!*

Innenfor Frostating utvalgte kulturområde er det særlig Frostatinget, Logtun kirke, gravhaugene, bergkunstfeltet på Evenhus og fjordkulturen som utpeker seg sammen med nyere kulturminner fra 2. verdenskrig. Kulturminnene og kulturmiljøene er nærmere beskrevet i kommunens plan for kulturminner og kulturmiljø. Planen finnes på www.frosta.kommune.no.

Frosta hører med til kjerneområdene for den gamle jernalderbosettinga i Trøndelag, og det har vært drevet jord- og husdyrbruk her i årtusener. Fram til midt på attenhundretallet var det her som andre steder allsidig sjøbergingsjordbruk, gjerne kombinert med fiske på fjorden. *“Knapt et dødsbo ble oppgjort uten at et eller flere sildegarn ble registrert”,* står det i Frostaboka. Fortsatt er både bosetning og eiendomsmønster preget av tida med fiskerbonden og husmannens liv og virke, og langs sjøen finnes fortsatt rester av tømra naust.

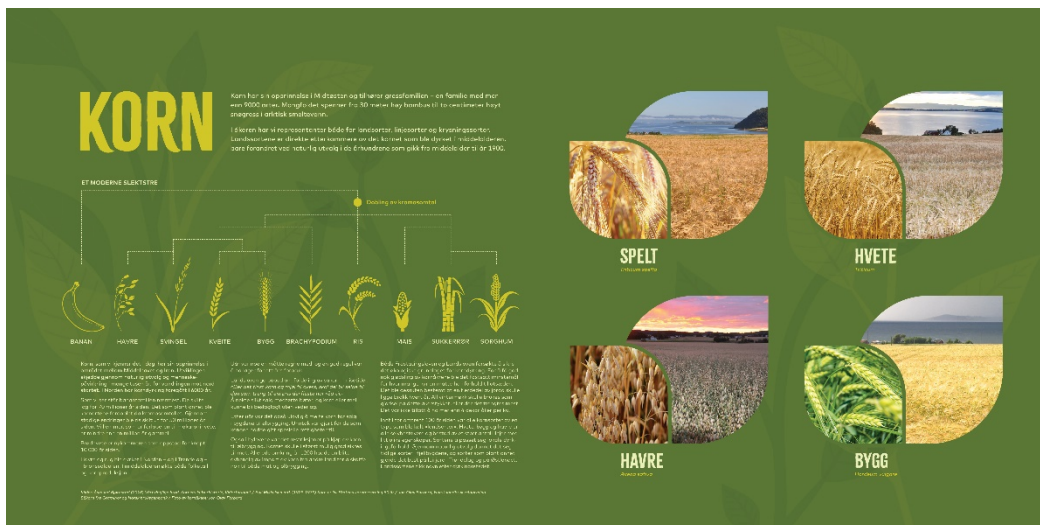
Utviklinga i jordbruket etter krigen gikk her som andre steder i retning av spesialisering med færre og større driftsenheter. Dette har hatt konsekvenser for kulturlandskapet, ikke minst bygningsmassen som utgjør viktige landskapselement. På de større gårdene var den tradisjonelle byggeformen firkanttun og fortsatt er det mange intakte firkanttun i området selv om mange også har gått ut.

«Stall og fjøs har og langt på veg mista de dyra husa ble bygd for og har slik kommet i fare. Mange har tenkt reint praktisk i slike situasjoner. Tomme hus er blitt revet, bygningsmassen på garden redusert til det nødvendige. Og det som er blitt stående igjen, er gjerne blitt ombygd og fornya etter moderne krav til komfort og rasjonell boform.» (Frostaboka IV)

Aktiviteten i landskapet har også endra seg som følge av de strukturelle endringene. Likevel er det en stor grad av kontinuitet og gjenkjennbarhet i kulturlandskapet på Frosta. Høy jordbruksaktivitet sørger for å holde arealene i hevd. Dette har ført til et åpent landskap med mindre gjengroing.

En annen dimensjon ved landbrukets utvikling på Frosta er en internasjonal påvirkning av frø og vekster gjennom klostervirksomheten på Tautra. Miljøet der representerte en kunnskapsbank som bidro til å formidle lærdom fra miljøer langt utenfra vårt eget land.

I forbindelse med Lagabøtejubileet Frosta 2024 ble det laget en interessant utstilling av Middelalderens åker der hovedtema var å se på hva som vokste på Frosta i middelalderen. Mange av disse vekstene som ulike rotvekster og kornsartene finnes fremdeles i dag. Men poteten fantes ikke!

Fra utstilling om Kulturplanter fra middelalderen – Lagabøtejubileet Frosta 2024

2.5. Dagens bruk og driftsformer – jordbruket i Frostating UKL i dag.

Landbruksmessig blir den sørlige delen av Frosta i all hovedsak drevet som storskala, veldrevet moderne landbruksområde, der verdiene nettopp ligger i at det er et aktivt og intensivt jordbruk, og at alt jordbruksareal er i drift. Gårdbrukerne er innovative og endringsdyktige og fleksible til å ta i bruk nye produksjonsmetoder og prøve nye vekster og produkter.

Frostating UKL har opprinnelig bestått av mange små eiendommer, mens mange av dagens drivere leier eiendommer for å kunne drive effektivt med grønnsaker, potet og korn. Det er kun en mindre del av arealet som blir drevet med grasproduksjon, og beitearealet ligger i marginale områder ned mot sjøen. Dermed er det en stor grad av leiejord, fordi den omfattende potet og grønnskaksproduksjonen som stordrift gjør at det behov for mye areal for vekstskifte samtidig som prisnivået på leie gjør det er attraktivt å leie bort. Dette forholdet vises også gjennom at det er mange grunneiere i området mens det er færre som søker om produksjonsstøtte til større bruk.

Tabell: 2 Arealfordeling og eiendomsforhold Frostating UKL – 2019.

	Antall
Areal	
Totalt areal	9854 daa
Jordbruksareal (68%)	6746 daa
Utmarksareal/skog (19%)	1911 daa
Bebyggd areal og samferdsel (8%)	773 daa
Åpen fastmark (4%)	420 daa
Myr og dammer (1%)	4 daa
Eiendomsforhold	
Grunneiere inklusiv landbrukseiendommer og fritidsboliger	Ca 600
Eiendommer det søkes produksjonstilskudd på totalt (en kan søke for flere eiendommer)	55
Eiendommer som har søkt PT i 2016 og bor i området	27
Faste boenheter inkl landbrukseiendommer	166
Landbrukseiendommer med dyr (gris/ku/ammedyr/sau)	9
Fritidseiendommer (inkluderer en del landbrukseiendommer)	166
Festere Frosta Hageby	25
Fester forøvrig	66

<i>Eiendommer som er berørt av områder med spesielle naturtyper</i>	125
Husdyrhold (PT 2019)	
<i>Melkekyr</i>	26
<i>Ammekyr og øvrig storfe (okser)</i>	21+76
<i>Storfe som beiter fra andre besetninger</i>	10
<i>Grisebesetninger</i>	6
<i>Sau, vinterføra</i>	12
<i>Hest (*pluss flere hester på Lein)</i>	1*
<i>Bevaringsverdige husdyrraser</i>	0

Det har vært vanskelig å oppdatere denne tabellen til dagens tall ettersom rapportering fra landbruket gjøres på kommunen totalt, og ikke bare de som ligger innenfor Frostating UKL, men hovedinntrykket er at det ikke er særlige endringer.

Når det gjelder antall dyr i området vil også tallene variere fra år til år. Flere sauer og geiter beiter her, men mange av disse leies fra andre steder og telles ikke i UKL-området. Det er likevel en erfaring av at det er blitt færre kyr og storfe i perioden.

I et landskap med intensivt landbruk i stor skala er det ønskelig å opprettholde de grønne lommene med tanke på biologisk mangfold og stor variasjon. Dette gjelder særlig de mindre åsryggene, små skogsområder, kantsoner og våtmarksområder som det for øvrig finnes forholdsvis lite av i UKL-området. Det er også et bærekraftshensyn i dette med tanke på at Norge i framtida må klare å produsere mer av sin egen mat. I denne sammenhengen vil det også bli en avveining av økonomi, effektivitet, ressursutnytting og tiltak som er «på lag med åkeren» og naturens mangfold.

Landbruket er også i framtida en klar forutsetning for Frosta og Frostating utvalgte kulturlandskap. Jordbruket skal være her slik det alltid har vært, og det er naturlig at driftsformer endrer seg i takt med den generelle utviklinga i samfunnet. Det betyr også at dagens landbruk har andre utfordringer enn tidligere. Stor grønnsakproduksjon kan eksempelvis føre til behov for deponi, noe som kanskje ikke er ønskelig innenfor et utvalgt kulturlandskap. Landbruksplast kan være et lignende eksempel.

2.6. Andre interesser i Frostating Utvalgte kulturlandskap – formidling, friluftsliv, reiseliv, opplevelser, kultur og folkehelse.

Frostastien er et av Frosta sine mange populære turmål. Den er totalt på 22 km lang, og av det går ca 15 km i Frostating UKL. Her går vandreren bokstavelig talt midt i matfatet i nærkontakt med velpleid kulturlandskap, frodige grønnsakåkrer, vandrer langs rike strandberg, passerer

gravhauger, gamle steingjerder og kulturminner og beveger gjennom beiter i aktiv bruk langs strandkanten.

Langs Frostastien er det satt opp flere informasjonstavler og skilt som forteller om gammel og ny aktivitet i området. Her har kommunen sammen med de mange grunneierne lagt ned en forbilledlig innsats. Den ytre pilgrimsleden av St.Olavsleden fra Selånger i Sverige, via Stiklestad og Tautra til Trondheim følger denne Frostastien over flere km fram til moloen til Tautra.

Hauganfjæra camping er den største reiselivsetableringen i området med et betydelig antall (250) oppstillingsplasser for campingvogner. Her fristes det med flotte turområder, fiske i sjøen, kulturminner som gravhauger og gravrøyser på området, badeplass og aktiviteter for familier. Her det også muligheter for matservering eller å ta et slag minigolf i sommerhalvåret.

Trøndelag Fylkeskommune gjennomfører prosjektet Dagsturhytta der alle kommunen i fylket får tilbud om å sette opp ei standardisert dagsturhytte, og for Frosta sin del blir denne plassert rett ved Hauganfjæra camping og Frostastien ytterst på tuppen av halvøya ved Hynne. Her er utsikt til Tautra og Øksningen og hele Trondheimsfjorden med rikt dyre-, og fugleliv ligger åpen rett foran hytta.

Valberg slektsgård ligger også sentralt på den sørlige delen, på Neset, og har utviklet sine lange tradisjoner for gjestebud til å bli en kurs, konferanse og selskapsgård i tillegg til landbruket. Her er det gamle fjøset bygd om til selskapslokaler og møterom. Overnatting kan gjøres både i hytter og på hotelldelen. Valberg slektsgård markedsfører også sin egen merkevare – ureist mat.

Hytte-, og fritidsbebyggelse utgjør stor aktivitet i området. Dette er både nedlagte småbruk og hytter som ligger i regulerte felt i sjønære områder. I Sørgrenda er mange fritidsboliger samla i Frosta Hageby der det i tillegg til hytter er muligheter for at hver enkelt kan ha sin egen hage.

På Hernesøra ved moloen til Tautra er det opparbeidet område til en bobilcamp, og ved denne er det satt opp et fuglekikketårn med muligheter for å studere fuglelivet i Svaet mellom fastlandet og Tautra. På området har kommunen tilrettelagt med informasjonsskilt, wc og parkering.

Landshaug er det nyeste området som er regulert til bolig-, og fritidsbebyggelse. Området ligger på vestsida mot Tautra i Frostating UKL, og det ligger tett opp til gravfelt og den store gravhaugen i Skjulsvika der det er funnet smykker og gjenstander ved tidligere utgravinger.

Frostating utvalgte kulturlandskap sine kvaliteter er fremdeles uoppdaget for mange, og det finnes mange muligheter for å videreutvikle opplevelseskvalitetene i området. Noen eksempler kan være organiserte turer på sykkel eller ved å gå, fuglekikking, historiske turer, guidete pilgrimsvandringer eller kurs og kompetanseheving i grønnsakåkeren! Her kan kulturlandskapet bli en attraksjon i kraft av sine kvaliteter.

3 Avgrensning av området

Avgrensning av Frostating UKL er framstilt på kart og ble gjort ved opprettelsen av Frostating UKL, se vedlegg 1. Det finnes også temakart om arealfordeling, biologisk mangfold, automatiske fredete kulturminner og for nyere tids kulturminner (vedlegg 2-6). Det er ikke tatt initiativ til å endre området.

Ved opprettelsen av Frostating utvalgte kulturlandskap ble avgrensninga gjort av Fylkesmannen (nå. Statsforvalteren) og fylkeskommunen ut fra følgende begrunnelse :

1. Frostatingshaugen utgjør kjernen i området, og det er dermed det landskapsrommet som dannes med Frostatingshaugen som kjerne som setter hovedrammen for området
2. I øst er det valgt en avgrensning mot industriområdet, og som følger det naturlige landskapsrommet ned mot sjøen og avgrenses mot Frosta camping

3. Det østligste punktet langs fjorden er Logsteinhåmmåren. Det har både en viktig naturtype og denne steinformasjonen «håmmåren» er et gammelt seilingsmerke som ses fra Trondheim.
4. De biologiske verdiene er i stor grad samlet langs restarealer mot fjorden der områder med rike strandberg har vært viktig å ta med. Dermed er hele strandlinja inkludert i området fra Logsteinhåmmåren, via Råttåvika og Hynne i sørvest og langs vestsida til Holmberget og nordvest til Lenvika som har rike strandberg av svært viktig verdi, samt et mindre hytteområde mellom strandberga og Frostastien.
5. Nordgrensa er satt ut fra et skogsområde – Hogstadskogen, som har biotoper med urterik kalkfuruskog med svært viktig verdi og 5-6 mindre vannbiotoper med svært viktig verdi.
6. Området har to større arkeologiske kjerneområder med flere ti-talls enkeltelement som ligger midt i dette intensivt drevet jordbruksområdet.
7. Innen i området er en verna middelalderkirke, ei verna trønderlån, 27 meldepliktige nyere tids kulturminner og 36 andre kulturminner. I området er det også et større helleristningsfelt som er skiltet og tilrettelagt for besøkende. I forbindelse med utarbeidelse av Plan for kulturmiljø og kulturminner for Frosta kommune fra 2020, har Frosta Historielag kartlagt og registrert store og små kulturminner i UKL-området. Det vises til planen på www.frosta.kommune.no.

4 Samlet beskrivelse av verdiene i området

4.1 Helhetlig kulturlandskap med tidsdybde, kontinuitet og stor formidlingsverdi

Frostating UKL er karakteristisk for de åpne og frodige jordbruksbygdene langs Trondheimsfjorden. Det finnes store kulturhistoriske verdier, der Frostatinget var samlingssted for lov og rett, ro og orden i hele Trøndelag i Frostatingets tusenårige virketid.

Hvorfor valgte datiden beboere nettopp å plassere Frostatinget her? Det kan ha ulike forklaringer. Trondheimsfjorden var hovedveg nr 1, og Frosta lå sentralt i Trøndelag. Halvøya var lett tilgjengelig og hadde gode landingsforhold for datidens båter. Her var det godt klima, frodig jord, arbeidsomme folk og tidlig vår. Etter hvert ble klosteret på Tautra bygd og bidro med sine impulser langveisfra. Landskapet er åpent med mye lys og luft mellom himmel og fjord. Her var ingen store og egenrådige høvdinger, og fiskerbonden og husmannen satte etter hvert sitt sterke preg på landskapet og eiendomsforholdene. Fortsatt preger det området til en viss grad.

Storgårdene fikk mer og mer makt opp gjennom tiårene, og gårdstun og eiendom ble formet av det. De mange gårdene med typiske firkanttun eksisterer fortsatt, til tross for at tidenes tilpasninger har bidratt til at mange mindre hus på gårdene er tatt ut av bruk og mange også fjernet.

Driftsforholdene ble etter hvert bedre, og det ga også brukbar økonomi og i neste omgang muligheter for å ta vare på bygninger, gårdsanlegg, inn-, og utmark. Mange år med noe ensidig intensivt fokus på poteter fikk en knekk med utbrudd av hvit potetål på 1990-tallet. Dette førte til utprøving av nye vekster, og det førte til større mangfold. Frostingene har alltid vært innovative og nytenkende, og det ble de i hvert fall det etter utbruddet av potetålen. Tilpasning har dermed alltid vært viktig. Gode vekstmuligheter gjennom Frosta vassverk og Produsentpakkeriet bygger under dette. Slagordet om at «På Frosta vatner vi grønnsakene med drikkevatt» viser betydningen av rent og nok vatn i jordbruket.

Etter hvert har det blitt et stadig større fokus og bevissthet på kortreist og ureist mat, og Frosta-miljøet samarbeidet godt for eksempel ved felles markedsføring gjennom flaggskipet Trøndersk matfestival og Matfatet Frosta. De sjølbetjente grønnsaksutsalgene viser en stadig større bevissthet rundt lokale produkter. I dag dyrkes mer enn 100 ulike sorter poteter, grønnsaker, bær og urter i veksthus og på friland. Det gir ert stort mangfold, og det er mye landbrukshistorie å formidle.

I et næringsperspektiv har det blitt stadig større fokus på kortreist mat og lokale opplevelser innenfor reiseliv, og turisme er blitt tilleggsnæring til det tradisjonelle jordbruket.

Gravhaug fra jernalderen ved Skjulsvika – opprinnelig 33 m i diameter, 3,5 m høy – foto Torgunn Østbø

Bedriften Grønne Folk har blant annet tatt bærekraftsperspektivet et steg videre med å produsere mat av «rare grønnsaker». De smaker og har samme kvalitet som alle andre, men selges ikke i butikken på grunn av størrelse eller fasong. Bedriften sin produksjonsfabrikk ligger rett ved Frostating UKL.

4.2. Hovedtrekk biologiske verdier

De biologiske verdiene er i stor grad samlet langs en stripe ned mot fjorden. Her ligger det gamle beiter, strandenger og rike kalkberg med rikt biologisk mangfold. Deler av disse arealene er ikke i bruk i dag og i fare for gjengroing. Det er ønskelig med økt beitetrykk i en del av UKL-området.

Dette området har noen av de samme botaniske kvalitetene som Tautra og har stort potensiale for restaurering. Erfaringer fra en slik restaureringsprosess vil kunne gi erfaringer med overføringsverdi til andre tilsvarende områder ned mot Trondheimsfjorden.

I tillegg til området ned mot sjøen er det noen registrerte naturbeitemarker innenfor Frostating UKL. Disse er i dag stort sett i bruk, men dagens botaniske status og verdi er ikke kjent. Det kan også være innmarks-, og utmarksbeiter med potensiale for restaurering.

Gjennom arbeidet i Frostating UKL er det gjort en kartlegging og utarbeidet skjøtselsplaner for ulike områder i samarbeid med NTNU Vitenskapsmuseet og gjennomført av Anders Lyngstad. Dette er samla i *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap. Kartlegging og skjøtselsplaner – NTNU Vitenskapsmuseet Kulturhistorisk rapport 2019-6*. Oversikt over noe av kunnskapsmateriale og litteratur utarbeidet i forbindelse med Frostating Utvalgte kulturlandskap er samlet i punkt 14.

Beiteområdene i Frostating UKL ligger som mindre, grønne lunger, åser og landskapsformer i hele området, og de er viktige å opprettholde med tanke på biologisk mangfold og artsrikdom. Disse områdene som Hogstadskogen, Evenhus, Logsteinhaugen og skogsområdene på Hynne og Neset, bør skjøttes og bevares. Dette blir også fulgt opp i det pågående arbeidet med planen for naturmangfold.

4.3. Hovedtrekk i kulturhistoriske verdier.

Arkeologisk og historisk ligger områdets største verdi i Frostatinget - området mellom gårdene Rygg, Mo, Logtun og Logstein. Her er det stor kulturhistorisk tidsdybde med eldre jernalders naust på Rygg, flere storhauger på Rygg og gravfelt fra yngre jernalder. Mo ble seinere prestegård. Rundt middelalderkirka på Logtun finnes bosetningsområder som kanskje er kjernen for møtene i Frostatingets tidlige tid (fram til 1600).

I sørvest ligger Island, Haugan, Hernes, Valberg og Evenhus. Dette er gårder med stor tidsdybde i bosetning. Helleristningene, eller bergkunsten, på Evenhus er fra yngre steinalder (2500 f.kr). Den store haugen på Island er antatt å være fra vikingtid. Så ligger det et meget spennende funn av graver fra tidlig middelalder (tidlig kristne =1000 tallet) på Hernes. Her er det mulig å vise overgangen mellom jernalderens bosetning og graver og over til middelalderen.

Området er registrert i 1995 og i 2006 og er godt oppdatert i Askeladden og Kulturminnesøk.

Frosta er et spesielt rikt område på nyere tids kulturminner. Antall kulturminner har stor variasjon og tidsdybde. I sentrum for området ligger Tinghaugen og middelalderkirka i stein. Rundt strekker det åpne jordbrukslandskapet seg med gårdsbebyggelse plassert i typiske firkanttun. Tuna består oftest av trønderlån, fjøs/låve, stabbur og masstu/borgstu.

Området har mange verneverdige tun og ei vedtaksfreda trønderlån på gården Logstein. Med sine 42 meter er låna trolig den lengste i sitt slag. Nasjonalt er dette et svært viktig kulturminneområde med mye å formidle.

Frosta kommune har et pågående arbeid for å videreutvikle området rundt Tinghaugen. I den sammenheng arbeides det blant annet med å opprette et formidlingssenter for Frostatinget og Frostatingsloven på området. Dette arbeidet vil blant annet kreve ny reguleringsplan for området.

5 Beskrivelse av enkeltområder – biologiske beskrivelser fra naturbase.no

De biologiske verdiene i Frostating UKL er beskrevet og samlet i Naturbasen. I dette kapitlet kommer en oppstilling av de kartlagte områdene. En total beskrivelse og mer informasjon om enkeltområdene med henvisning til Naturbasen finnes i vedlegg 7 og 8.

5.1. Strandeng og strandberg

5.1.1. Logsteinhåmmåren (BN 00019524)

Naturtype	Rikt strandberg
Verdi	Svært viktig

5.1.2. Gullberget (BN 0019450)

Verdi	Svært viktig.
Naturtype	Kantkratt

5.1.3. Hynne og Hauganfjæra (BN 00019527)

Naturtype	Kantkratt
Verdi	Svært viktig.

5.1.4. Holmberget (BN 00019529)

Naturtype	Rikt strandberg
Verdi	Svært viktig

5.1.5. Lenvik (BN 00019527)

Naturtype	Rikt strandberg
Verdi	Svært viktig

5.1.6. Haugan (BN00019524)

Naturtype	Naturbeitemark
Verdi	Svært viktig

Norsk timian finnes i store mengder ved Hynne/Hauganfjæra – illustrasjonsfoto fra wikipedia

5.2. Vannbiotoper

5.2.1. Dammer ved Hogstad , 4 dammer – Hogstaddammen, Øversvedammen (tidligere Beitemarksdammen), Nerhogstaddammen og Utsiktsdammen (tidligere Utsikten).

A Dam ved Hogstad 1 – Hogstaddammen (BN 00019499)

Naturtype	Dam
Verdi	Svært viktig

B Dam ved Hogstad II - Øversvedammen (BN00019496)

Naturtype	Dam
Verdi	Svært viktig (nasjonal verdi A)

C Dam Hogstad III (nerhogstaddammen (BN 00019501)

Naturtype	Dam
Verdi	Svært viktig

D Dam Hogstad IV – Utsiktsdammen (BN00019500)

Naturtype	Dam
Verdi	Svært viktig (nasjonal verdi A)

5.2.2. Dam ved Heggvik (BN 00019523)

Naturtype	Dam
Verdi	Svært viktig

5.3. Andre viktige biologiske areal

5.3.1. Kalkrik barskog Hogstad Øvre (BN 00108400)

Naturtype	Kalkbarskog, type lågurt-lyngfuruskog
Verdi	Svært viktig (nasjonal verdi A)

5.3.2. Logtunmyra (BN 00019509)

Naturtype	Andre viktige forekomster
Verdi	Viktig.

5.3.3. Rygg naturbeitemark (BN00019505)

Type Naturbeitemark

Verdi Lokalt viktig

5.3.4. Parklandskap rundt Logtun kirke (BN00019511)

Type parklandskap

Verdi Kulturlandskap - Parklandskap (D13) av regional verdi.

5.3.5. Svartlistearter

Fremmede arter finnes også i Frosta. Kjente fremmede arter på Frosta er rynkerose, hagelupin, parkslirekne/hybridslirekne. Nærmere kartlegging og bekjemping er startet opp, men ikke fullført. Områder med registrerte biologiske verdier bør prioriteres. Det er utarbeidet en handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Nord-Trøndelag 2016-2019. Her er både metodikk for kartlegging og bekjemping beskrevet. Det finnes også sitkagran innenfor UKL-området.

5.3.6. Tabell alle områder med biologiske verdier

Tabell og kart i vedlegg nr 8.

5.4 Kulturhistoriske verdier, areal og enkeltelement

Det mest kjente sitatet fra Tingfarebolken i Frostatingslova

Det frodige jordbrukslandskapet, fra Rygg til Logtun og Logstein, er det gamle tingstedet for Frostatingen som var lovområdet i Trondheimen - der trønderne holdt til. Det er en rekke gravhauger i området med diameter på inntil 40 meter. I førhistorisk tid gjaldt loven for området omkring fjorden og besto av fire uttrøndske og fire inntrøndske fylker. Seinere omfatta virkeområdet for loven også Nord-Møre og Romsdal, Fosen, Namdalen og Nord-Norge. Frosta var ut fra beliggenheten midt i fjorden et naturlig valg som tingsted. Det meste av trafikken gikk sjøvegen, og enten en kom sør, vestfra eller over Namdalseid fra Namdalen var det et naturlig møtested.

I forbindelse med forprosjektet for utvikling av Logtunområdet basert på tradisjonene om Frostatingets plassering foretok arkeolog Kari Stølen Binns en registrering av kulturminner i området og laga en rapport om de funn som ble gjort i 1994. På bakgrunn av dette arbeidet er det seinere satt opp en informasjonstavle om Frostatinget ved Tinghaugen.

Gjennom et større prosjekt som ble avslutta i 2016, har arkeolog Arne Anderson Stamnes fra NTNU Vitenskapsmuseet gjennomført et stort arbeid med geofysiske metoder innenfor arkeologien for å kartlegge helt eksakt hvor tingstedet har vært, både gjennom å bruke nye digitale kartleggingsmuligheter og sammenligne dette med litteratur, eldre kilder og registreringer. Dette arbeidet kan gi grunnlag for å utvikle en Frostatingssti i tilknytning til Frostastien i området Logstein – Logtun og Rygg.

5.4.1 Logtun kirke

Logtun kirke er ei steinkirke som trolig er bygd på slutten av 1400-tallet. Byggeåret er foreslått ut fra den kvadratiske formen som både kor og skip har. Dessuten ble det funnet en offerkrukke med erkebiskop Gaute Ivarsson sitt segl på under en restaurering, og han var erkebiskop på denne tida. Logtun har flere eldre bygningselementer, kanskje helt fra 1100-tallet. Frostatingsloven peker på at det sannsynligvis sto ei eldre kirke på dette området tidligere. Hvordan denne så ut, er ukjent.

Gerhard Schønnings tegning av Logtun kirke i 1774, og kirka som ruin (1868 til 1932)

Etter at Frosta kirke ble innvidd i 1866, ble Logtun lagt ned som kirke og alt treverk fjerna. Den sto som ruin i flere år inntil noen driftige lokalpatrioter startet pengeinnsamling for å gjenreise den. Logtun ble gjeninnvidd som kirke og kulturminne ved olsok i 1950, og er i dag det eneste fysiske minnesmerket etter Frostatinget. Aktiviteter rundt denne eller ei eldre kirke er omtalt flere steder i Frostatingsloven.

Mer om Logtun kirke i vedlegg 6.

5.4.2. Tinghaugen

Steinene på Tinghaugen representerer Frostatinget som i middelalderen var et av de fire lagtingene i Norge. Her møttes 485 utsendinger i juni hvert år for å lage lover og dømme etter de samme lovene. Frostatinget er sannsynligvis det eldste av de fire tingstedene og uten tvil det største i geografisk utstrekning da det i en periode omfattet hele Trøndelag fra Oppdal i sør, Romsdal, Nordmøre og hele Norge nordover så langt som landet strekte seg. En periode var også deler av Sverige med.

Dette landskapet var lovområde for Frostatingsloven som gjaldt fram til 1274 da den ble erstattet med Magnus Lagabøtes Landslov – den første loven for hele Norge. Dette øyeblikket er for alltid festet i Frostatingsseglet. Frostatinget og Frostatingsloven har dermed en unik lovtradisjon på rundt 1000 år!

Mer om Frostatinget i vedlegg 6.

5.4.3. Freda Trønderlån på gården Logstein

Verdi Vedtaksfreda kulturminne

Trønderlåna på Logstein er med sine 42 meters lengde er den lengste man kjenner til av denne bygningstypen. Gården lå tidligere nærmere Logsteinhaugen som i dag befinner seg mellom gårdstunet og Trondheimsfjorden. Logsteinhåmmåren er en bergformasjon som stikker ut i fjorden, og som har vært seilingsmerke for båter – sannsynligvis også for dem som skulle til Frostatinget!

Det klassiske firkanttunet på Logstein med ei 200 år gammel freda trønderlån på 42m ligger omkransa av gravhauger og mektige løvtrær. Foto: Erik Stenvik

5.4.4. Steingjerder ved Hogstad Nedre og på Rygg Vestre

Steingjerder der tradisjonelle bygge former for skille mellom eiendommer, og i dette området er flere av dem blitt vedlikeholdt og istandsatt med bruk av tradisjonelle handverksteknikker.

5.4.5. Tufter etter naust Rygg Vestre

Verdi Automatisk freda

Beskrivelse Nausttomt

Nausttomta ble oppdaget i 2006 og er 38 meter lang og 20 meter brei. Denne nausttomta ligner på andre nausttomter som er funnet i den indre delen av Trondheimsfjorden. Den lå i sin tid helt nede ved strandkanten.

Les mer i vedlegg 6.

5.4.6. Gravhaugen på Rygg Øvre

Verdi Automatisk freda

Beskrivelse Gravhaug

Dette er den største gjenværende gravhaugen i kommunen. I sin tid var den sannsynligvis en av mange gravhauger på åsryggen mellom Rygg-gårdene og Logtun-gårdene. I dag er gravhaugen «tømt» og har en tom klang når den blir slått på enkelte steder.

Les mer i vedlegg 6.

5.4.7. Bergkunstfelt på Evenhus

Verdi Nasjonal (automatisk freda)

Bergkunstfeltet ved Evenhus har elementer fra en lang tidsperiode, og har motiver fra både steinalder og bronsealder. Det er særlig båter, hvaler, niser og hjortedyr som er representert her. Bergkunsten ble først oppdaget og dokumentert i 1918, og i dag er de aller fleste stedene reregistrert. Trøndelag fylkeskommune ønsker gjennom prosjektet Bergkunstreisen i Trøndelag å tilrettelegge bedre og styrke formidlingen om denne delen av kulturarven, og Evenhus er et av de prioriterte områdene. Sannsynligvis ferdigstilles dette i 2025.

Skogholtet der bergkunsten ligger, har fått tildelt UKL-midler for å åpne landskapet og gi bergkunsten bedre lys og opplevelseskvaliteter.

Les mer i vedlegg 6.

5.4.8. Gravhauger på Island - Skjulsvika

Verdi Nasjonal (Automatisk freda)

6 Fotodokumentasjon

I samarbeid med Frosta Historielag og fotograf Oskar Puschmann er det foretatt refotografering av Frostating utvalgte kulturlandskap. Dette arbeidet resulterte i et eget hefte der noen av bildene ble presentert i et eget hefte – *Landskap i endring – Refotografering av Frostating Utvalgte kulturlandskap* (2023).

Dette heftet finnes også digitalt på visitfrosta.no der Frostating utvalgte kulturlandskap også har sitt eget område. Mange av bildeparene med nye og gamle bilder, er også presentert i en egen utstilling tilknyttet kommunens turistinformasjon.

Eksempel på refotografering – bilder tatt i samme vinkel – foto arkiv og Oskar Puschmann

Frosta Historielag har en unik samling av historiske bilder som er digitalisert og tilgjengelige. De har også satt opp to montre ved Tinghaugen, og de viser noen av endringene som har skjedd i området.

I tillegg til dette har Frostaporten dokumentert endringer på deler av UKL-området, særlig rundt Tinghaugen og Logtun. Dette arbeidet innebærer også dokumentasjon av endringer i andre deler av kommunen. Også dette materialet finnes digitalt på visitfrosta.no.

For å kunne dokumentere utviklingen i området over tid, er det viktig å gjennomføre fotodokumentasjon av området. Fotobanken utvikles etter hvert for å dokumentere nå-tilstand og endringer etter hvert som man gjennomfører tiltak.

Dokumentasjon i form av bilder, og i enkelte tilfelle video, er en viktig del av rapporteringa av de ulike tiltakene som gjennomføres.

7 Visjon og mål

Hovedmålsettingene for ordninga med utvalgte kulturlandskap er *natur, kulturarv og levebrød*.

Forskriften som trådte i kraft fra 01.01.2020 sier det slik :

«Formålet med tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift».

VISJON for Frostating Utvalgte kulturlandskap :

- Gjennom et bredt samarbeid skal Frostating UKL utvikles til det beste for området.
- Tiltakene skal bidra til å oppfylle delmål 3 i kommuneplanens samfunnsdel – Bærekraftig vekst og utvikling innen landbruk og næring

MÅL for Frostating Utvalgte kulturlandskap :

Frostating utvalgte kulturlandskap skal forvaltes slik at kulturhistoriske og miljøverdier i landskapet skal utvikles ut fra sin egenverdi og til beste for allmenheten.

DET BETYR :

- Å ta vare på, videreutvikle og formidle de verdiene og kvalitetene som finnes i Frostating UKL
- Jordbrukslandskapet skal være veldrevet med velpleid bygningsmasse med lokalt særpreg
- Frostatinget med sine historiske verdier og tilhørende kulturlandskap skal ha høy prioritet i arbeidet med området
- Verdifulle biologiske og kulturhistoriske element skal ivaretas og restaureres der det er behov
- Området skal tilrettelegges for alle og tilby gode opplevelser for fastboende og tilreisende.
- Området skal tilrettelegges på en skånsom og bærekraftig måte slik at verdiene synliggjøres
- Det oppfordres til å tilrettelegge for tilleggsnæringer til jordbruket i UKL-området
- Tiltakene i Frostating UKL skal understøtte det grønne skiftet med fokus på ei bærekraftig utvikling innenfor mat, reiseliv, opplevelser, kultur og landbruk

8 Utfordringer

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 12.12.23 med visjonen – *Sammen om ei historisk framtid*. Landbruk, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljø er naturlige deler av hele samfunnsplanen, men det er særlig hovedmål 3 og 4 som involverer Frostating utvalgte kulturlandskap.

- Hovedmål 3 – Bærekraftig vekst og utvikling innen landbruk og næring
- Hovedmål 4 – Stolt av vår historie

Arealdelen av kommuneplanen ble sluttbehandlet høsten 2017, og det nærmer seg tid for en rullering av hele eller deler av planen. Det er pr nå ikke planlagt omfattende inngrep i UKL-området bortsett fra det som er nevnt tidligere. Samtidig er Frostating UKL et jordbrukslandskap som kontinuerlig tilpasser seg de utviklingsmuligheter og rammevilkår for næringen. Grensene for Frostating utvalgte kulturlandskap er omtalt som hensynssone i dagens arealplan.

Det er gjennomført geofysiske undersøkelser i store deler av området, og det viser at det finnes en mengde arkeologiske spor rett under matjordlaget i det sentrale Frostatingområdet. Dette kan kaste nytt lys på det historiske grunnlaget for hvor Frostatinget faktisk foregikk. Mengden av arkeologiske funn i landbrukets næringsområder har dermed spesielt stort fokus og krever ekstra oppmerksomhet. Realiseringen av et formidlingssenter for Frostatinget med ny reguleringsplan kan si noe om dette, og arealbruken i området rundt Tinghaugen.

Frostating UKL er et stort geografisk landbruksområde med en god del eiendommer. Intensivt landbruk med behov for mer jord og større arealer har ført til stadig mer leiejord, og at antall personer som driver i området er gått ned. Dette krever godt samarbeid og kan gi noe uoversiktlige forhold i et lengre tidsperspektiv. Samtidig kn vekstskifte bli godt ivaretatt på denne måten.

Skjøtsel med beiting er et viktig tiltak for å ivareta biologiske verdier og formidle kulturhistoriske verdier i Frostating UKL – og ikke minst for å holde landskapet åpent. Biologiske verdier knyttes i hovedsak til den smale stripa mellom Frostastien og fjorden og er trua av gjengroing. Mange kulturminner og fornminner er allerede gjengrodd. Arealene er små og smale, og de er ofte lite egna til anna drift enn beite.

Tilskudd gjennom UKL-ordninga kan være med på å løse denne utfordringa gjennom kartlegging av naturverdier, skjøtselsplaner, tilskudd til gjerde og/eller tilskudd til beiting. Kartlegging og skjøtselsplaner for flere deler av området var prioriterte tiltak i 2018-2022.

Det er frodig på Frosta og det vokser villig! Tiltak for å hindre gjengroing må gjentas med jevne mellomrom – i noen områder må det følges opp årlig.

Boergeiter i Galtvikfjæra – foto Olav Galtvik

Sau i gammel beitemark Hernes øvre – foto Ole Davidsen

For å øke kunnskapen om samtlige naturtyper innenfor området bør de ulike delene kartlegges før nye tiltak vurderes. Dette er også en del av det pågående arbeidet med plan for naturmangfold. Kartlegging og fjerning av fremmede arter kan også bli en felles utfordring for naturmangfold og UKL.

Gjennom UKL-arbeidet så langt, har det vist seg at det ofte mangler spisskompetanse blant lokale fagfolk på bygningsvern og restaurering etter tradisjonelle håndverksmetoder her, eksempelvis på gamle bygninger, steingjerder, vindusrestaurering eller tørrmuring. Det finnes flere bygninger i UKL-området som kan ha kulturhistorisk verdi, men det mangler fagfolk som kan utarbeide tilstandsvurdering og kostnadsoverslag på en kvalitetssikret måte.

Det har vært undersøkt muligheter for å arrangere praktiske kurs for å spre denne kunnskapen videre. Det har allerede vært et lignende kurs i vindusrestaurering der vinduene til Frosta Bygdemuseum ble brukt som eksempel, noe som var både positivt og nyttig.

Avfall fra landbruksproduksjonen og mulig plassering av deponi for landbruksplast og grønnsaker, kan bli en større utfordring med økt fokus i framtida. Det er ikke vanskelig å se for seg at verdiene i kulturlandskapet kan forringes ved slike anlegg, og kommunens arealplan med LNFR-bestemmelsene er sentrale i dette spørsmålet.

når det gjelder plast er også plast i strandsonen en utfordring når det er kjent at mange av de biologiske verdiene befinner seg her. Ofte er dette plast og plasteffekter som kommer drivende med fjorden, og som ikke er primært et problem lokalt, men som blir det.

En generell utfordring for landbruket i Norge er framtida. Vil noen drive landbruk her om noen år? Dette er ikke et uttalt problem innenfor Frostating UKL i dag, men det blir viktig også å vurdere denne dimensjonen med tanke på lønnsomhet, rekruttering og landbruksutvikling.

9 Tiltak i Frostating utvalgte kulturlandskap, skjøtsel og vedlikehold

9.1 Gjennomgang av foreslåtte tiltak i Forvaltningsplan 2020 – 2023

Teksten i denne tabellen er noe komprimert, men gir en oversikt over noe av det som er gjennomført og vil også fungere som en evaluering av arbeidet i Frostating utvalgte kulturlandskap i perioden.

Punkt i plan	Tiltak	Type	Statusoppdatering
9.1.1	Forvaltningsplan	Forvaltningsplanen steg 2	Vedtatt 2020, revideres 2025
9.1.2.	Fotodokumentasjon	Plan for fotodokumentasjon	Gjennomført
9.1.3.	Kartlegging	Kartlegge områder i strandsonen uten registrerte naturtyper, eks Nordfjærabukta	Fjæra er kartlagt og ryddet for uønskete arter over 2 år Skjøtselsplaner for Hynne, Haugan, Rygg, Hogstadsbogen (dammer), Hauganfjæra, Hynne
9.1.4.	Skjøtselsplaner	Gjennomføre kartlegging og utarbeide skjøtselsplaner	Kfr punkt 9.1.3
9.1.5.	Beiting		Tilskudd til beiting med sau og geit og gjerde i flere deler av området
9.1.6.	Skjøtsel av gravhauger	Skjøtselsplanlegging og start første trinn av skjøtsel i 2018	Flere gravhauger er kartlagt og ryddet

9.1.7.	Bidra til å få i gang planlegging for restaurering av bygg	Bidra til søknader på restaurering til kulturminnefondet	Gjennomført noen tiltak med delvis finansiering fra UKL
9.1.8.	Informasjon og rådgiving	3 Fagdager	Noen møter ekskursjoner og kurs er gjennomført. Kunne med fordel vært større aktivitet her
9.1.9.	Nye kulturstier	Videreutvikle Frostastien	Tilskudd giyy yil vedlikehold og skilting. Frostastien er utvidet og koblet sammen med øvrige stuer
9.1.10.	Informasjonsplakater. Digital informasjon	Starte prosess med å utarbeide plan for informasjonstiltak	Flere skilt er produsert, men endelig skiltplan er ikke utformet da behov endrer seg underveis i prosessen
9.1.11.	Følge opp anbefalinger i kulturminneplanen	Tiltak i UKL forankret i kulturminneplanen	Plan for kulturminner og kulturmiljø ble vedtatt 2020.Flere tiltak i UKL-området er gjennomført. All registrering er utført.

9.2 Gjennomførte tiltak

Her følger en oppsummerende oversikt over tiltak som er gjennomført i perioden til forrige forvaltningsplan (2020-2023). Noen tiltak er fremdeles ikke ferdigstilt.

Det søkes om tilskudd fra systemet Agros på Landbruksdirektoratets hjemmesider. Det rapporteres i samme system, og denne oversikten prøver så langt det er mulig å følge områdene for rapportering i Agros. En del av gjennomførte tiltak vil naturlig nok gå noe over i hverandre.

Tiltakene er sortert etter hovedområdene i tilskuddsordninga, og lista er ikke uttømmende.

TEMA	TILTAK	KOMMENTARER
Planlegging - forvaltning	Oppdatere forvaltningsplan	Vedtatt 2020, revideres 2025
	Regionale nettverk	Årlig deltakelse
	Informasjonsmøter	Jevnlig
	Kartlegging av områder	Skjøtselsplaner for ulike deler av området, Plan for naturmangfold, Revisjon av kommunens arealplan
	Veiledning til aktuelle søkere	Kontinuerlig
Biologisk mangfold	Opprensning og vedlikehold av dammer i Hogstadskogen	Vegetasjon må ryddes jevnlig, gror fort igjen
	Grønnsakhagen – Vikaleiret – visningsåker for alle	Norsk Landbruksrådgiving
	Middelalderens vekster – åker ved Tinghaugen	Del av Lagabøtejubileet Frosta 2024
	Tiltak for pollinerende arter - Alstad	
Skjøtsel	Beite med geit – noFence	Landshaug, Galtvik
	Beite med sau – gjerde	Hernes øvre
	Slått ved bergkunst - Evenhus	Evenhus
	Vedlikehold-slått av Frostastien	Landshaug
	Rydde skog og områder ved Hynne	Hauganfjæra
	Kartlegge og fjerne uønska arter	Fellesfjæra ved Nordfjæran
	Tiltak for å beholde vipa i området	

	Kartlegging og skjøtelsesplan for trærne ved Logtun kirke	Trøndersk trepleie
Fotodokumentasjon	Landskap i endring – refotografering, hefte og utstilling	Frosta Historielag/Frosta kommune
	Hjemmeside på visitFrosta	Frostaporten
	Informasjonsskilt – Tinghaugen	Frosta Historielag
	Utstilling – utvikling av landskapet	Frostaporten
	Ulike informasjonsskilt	
Vedlikehold av bygninger	Kartlegging av vedlikeholdsbehov ved Frosta Bygdemuseum	Frosta Bygdemuseum
	Forprosjekt og tilrettelegging	Hernes øvre
Formidling	Informasjonsskilt som dekker hele området	
	Utarbeide informasjonsmateriell	
	Ekskursjoner, møter, guidete turer	
	Samarbeid med næringsaktører i lokalmat og lokal matfestival	
	Utviklingsmuligheter for Logtun	Frosta Fortidsminnelag
Kulturhistoriske verdier	Lyssetting av Tinghaugen	
	Skjøtsel og vedlikehold av «Kjerkplanken» rundt Logtun kirke	Frosta Fortidsminnelag
	Tilbakeføre gammel hagemur ved Logtun østre	Frosta Bygdemuseum
	Vedlikehold av steingjerder	Hogstad mellom og nedre
	Skjøtsel av gravhaug ved Skjulsvika og andre	Landshaug
	Åpne bergkunstfeltet ved Evenhus	Evenhus
	Vedlikehold av trebåter med fokus på fjorden og fiskerbonden	Roerne fra matfestivalen
Tilrettelegging for friluftsliv	Parkering og skilting	Hogstad øvre
	Bygge Myntdalsvegen	Landshaug
	Tilpasninger og videreutvikling av Frostastien	
	Områdeplan for Hauganfjæra	Hauganfjæra
	Befaringer og ekskursjoner, dokumentasjon	
Næringsretta tiltak	Materiell til turistinformasjon	
	Annonsering, skilting, samarbeid med næringsaktører	
	Lokale arrangement, med fokus på mat og reiseliv	

Representanter fra Frosta kommune har vært engasjert av de fleste tiltakene via veiledning, samarbeid eller som tiltakshaver.

Denne oversikten er ikke uttømmende. Samarbeidsgruppa vil ha ansvar for å prioritere områder som det skal satses på i framtida. Det er ønskelig å ha fokus på å utvikle verdiene i hvert av de ulike fagområdene, slik at fordeling av tilskuddet blir noenlunde jevnt fordelt over tid.

10 Forholdet til annet lovverk og planer

Grensen for Frostating UKL er lagt inn i www.gint.no og er dermed kjent for alle forvaltningsmyndigheter (vedlegg 1).

I kommeplanens arealdel er Frostating UKL blitt omtalt og lagt inn i planen som en hensynstakssone. Både statlige og fylkeskommunale myndigheter er involvert i hele prosessen for å sikre best mulig forvaltning av de totale verdiene i området, knyttet til landbruk, biologisk mangfold, kulturminnevern og automatisk fredede kulturminner. Plan-, og bygningsloven gjelder også for tiltak innenfor Frostating utvalgte kulturlandskap.

Kommuneplanens arealdel vil rulleres om ikke så lenge. I den prosessen vil det være sentralt å ta vare på Frostating utvalgte kulturlandskap sine interesser.

Forholdet mellom kommuneplanens samfunnsdel og Frostating utvalgte kulturlandskap er allerede omtalt i punkt 8.

Frosta kommune sin plan for kulturminner og kulturmiljø er sentral i arbeidet med Frostating UKL og omhandler mange av de samme verdiene og geografiske forholdene. Blant anna er området rundt Logtun beskrevet som et eget kulturmiljø i planen. Forholdene rundt god lokalisering og utforming av bygninger og anlegg av kulturhistorisk betydning blir dermed en del av begge planene.

Frosta kommune er i ferd med å utarbeide en plan for naturmangfold, og det er naturlig å se den i sammenheng med de biologiske verdiene i Frostating utvalgte kulturlandskap.

Videreutvikling av Frostatinget er også en del av fylkesrådets politiske plattform og forplikter fylkeskommunen på flere områder. Det arbeides også med andre samarbeidspartnere om dette.

11 Tiltak for næringsutvikling

Det er naturlig først og fremst å tenke aktiviteter sammen med interessenter innenfor matproduksjon, friluftsliv og reiseliv når det gjelder næringsutvikling i Frostating utvalgte kulturlandskap. I dag er det store muligheter for å utvikle konseptet rundt kortreiste og spennende opplevelser både for nye og eksisterende aktører. Det er mange «deltidsfrostinger» som tilbringer stadig mer tid i lokalsamfunnet.

Frostating UKL er et område med flere typer næringsaktivitet i tillegg til tradisjonell jordbruks-, og grønnsakproduksjon. Når man reiser rundt på Frosta og i Frostating UKL, beveger vi oss bokstavelig talt midt i salaten eller kjøkkenhagen. Det er stort mangfold i vekster og stadig nye produseres i landbruket. Det er en flott arena å lære folk å kjenne vekstene i et naturlig miljø langs Frostatingen. Guidete turer i matfatet for å ta opp sin egen gulrot eller plukke sukkererter er populært!

Frostatinget samarbeider med de 3 andre lagtingene fra middelalderen i Nasjonalt Tingnettverk – og jobber målrettet med å få realisert et felles formidlingssenter for tingstedene på Frosta. Dette henger også tett sammen med kommunens eget Frostatingsprosjekt - Sammen om en historisk framtid. Frostatingsprosjektet er tredelt, og der del 1 Lagabøtejubileet Frosta 2024 ble gjennomført med mange aktiviteter og stor oppslutning i 2024.

De to andre delprosjektene er posisjonering av Frosta og Frostatinget fram mot Nasjonaljubileet 2030, og bygging av et Frostatingssenter i eget bygg ved Tinghaugen. Alle disse delprosjektene involverer Frostating utvalgte kulturlandskap.

Det er mange områder å ta fatt i for å bidra til utvikling av ulike næringer i området. Reiselivet er ei viktig målgruppe og en nær samarbeidspartner og foreslås derfor inn i samarbeidsgruppa.

- Flere reiselivsbedrifter driver virksomhet i UKL-området, som Valberg Slektsgård, Øra Bobilcamp og Hauganfjæra camping
- Hauganfjæra camping arbeider kontinuerlig for å tilby sine gjester et variert tilbud både i nærmiljøet og rundt omkring og ser store utviklingsmuligheter i dette området
- Landshaug er kommet som ny virksomhet i UKL-området og bidrar med aktivitet og gjester

- Digitalisering i forhold til formidling av kunnskap om området blir stadig mer aktuelt, og plattformen visitFrosta.no utvikles i tråd med det
- Trøndelag fylkeskommune er i gang med digitale kulturminneløyper, og det er knyttet til formidling gjennom Bergkunstreisen i Trøndelag
- Kortreiste opplevelser i Frostating UKL kan gi muligheter for lokale guider og «turpakker»
- Frostating UKL er omgitt av Trondheimsfjorden og her finnes et foreløpig uforløst potensiale
- I Frostating UKL produserer og foredles lokalmat i stort volum og utvikling av lokalmat blir viktig i framtida også ut fra et bærekraftperspektiv

12 Kostnader og finansiering

Ordninga med utvalgte kulturlandskap er ment å være en varig ordning, og at det kan påregnes et noenlunde samme beløp som årlig tilskudd. For Frostating UKL vil prognosene pr i dag ligge rundt kr 500.000 – 600.000 årlig. Dette er midler som på alle måter kommer Frostasamfunnet til gode, og som kan utvikle lokalsamfunnet videre!

Tildelinga fra Statsforvalteren til de enkelte KL-områdene henger naturligvis også noe sammen med antall søknader og rammen på dem. Rammen for UKL finansieres gjennom jordbruksforhandlingene og over departementenes årlige budsjetter.

Det er en uttalt intensjon fra regionale og statlige myndigheter at ordninga med utvalgte kulturlandskap skal fortsette å vektlegge de lange utviklingslinjene også i framtida.

På bakgrunn av foreslått budsjett og tildelt ramme vil Samarbeidsgruppa foreslå de årlige prioriteringene for tilskudd i tråd med vedtatte retningslinjer. Dette gis politikerne til orientering.

Det utarbeides lokale retningslinjer for tilskudd til bruk i saksbehandling av søknader i Frostating utvalgte kulturlandskap. Retningslinjene bygger på øvrige økonomiske tilskuddsordninger innenfor landbruket og revideres årlig.

Frostating UKL har eget prosjektnummer i kommuneregnskapet der kommunens utgifter og fellestiltak føres. Utbetaling av tilskudd til søkere skjer gjennom forvaltningsportalen Agros.no. Midlene til UKL skal ikke brukes til kommunens drift og forvaltning av ordninga, men kommunen kan stå som søker og tiltakshaver.

Frosta kommune kan ikke bevilge midler til tiltak på eiendommer som kommunen selv eier eller drifter. I slike tilfeller må søknaden eventuelt rettes direkte til Statsforvalteren i Trøndelag (se §7 i vedlagt forskrift for UKL).

12.1 Noen andre økonomiske tilskudds muligheter

Det er i praksis ikke realistisk å ta vare på alle verdiene som ligger i et stort natur-, og kulturlandskap. Knapphet på både tid og penger setter grenser for hva som er mulig å gjennomføre. Selv om utvalgte kulturlandskap får tildelt en pott penger hvert år, må midlene fordeles etter ei hard prioritering. Mange prosjekter er kostbare, og ofte har ikke eier av en «unyttig» bygning eller et ubrukt beiteområde eller ei artsrik slåtteeng interesse av, eller mulighet til å legge tid eller penger i et tiltak som vedkommende har liten nytte av.

I tillegg til UKL-potten finnes det andre støtteordninger som stimulerer til fortsatt drift og bruk av utmarksbeite. Noen av dem nevnes her.

12.1.1 Produksjonstilskudd

Fra Landbruksdirektoratets hjemmeside :

Produksjons- og avløser tilskudd er en fellesbetegnelse for flere tilskuddsordninger som foretak med husdyr- og/eller planteproduksjon kan søke om, og utgjør en viktig inntektskilde for mange foretak.

- Henta fra Landbruksdirektoratets hjemmeside.

12.1.2 Regionalt miljøtilskudd – RMP

Fra Landbruksdirektoratets hjemmeside:

Ordningen gjelder tilskudd for å gjøre miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Du kan søke vis du har gjort bestemte miljøtiltak på arealene du disponerer i søknadsåret. Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer og være registrert i Foretaksregisteret.

12.1.3 SMIL – Spesielle miljøtiltak i landbruket

Fra Landbruksdirektoratets hjemmeside:

SMIL gjelder tilskudd til tiltak som fremmer natur og kulturverdiene i jordbrukets kulturlandskap og reduserer forurensningen fra jordbruket.

12.1.4 Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Fra Landbruksdirektoratets hjemmeside:

Ordninga gjelder tilskudd til drenering av tidligere grøftet jordbruksarealer og planerte arealer.

12.1.5 Tilskudd som ikke er knyttet direkte til landbruksdrift

Kulturminnefondet kan gi tilskudd til vedlikehold og istandsetting av bygninger, maskiner, biler og båter.

Miljødirektoratet har ordninger som knytter seg til miljø, eksempelvis tilskudd til pollinerende arter eller fjerning av uønskete arter i kulturlandskapet.

Trøndelag fylkeskommune har tilskuddsmidler til tiltak innenfor friluftsliv og folkehelse.

Denne lista er ikke uttømmende. Det finnes også midler hos stiftelser og banker med litt ulike kriterier. Felles for alle midler er at det må søkes på dem, og det er en fordel at det ligger en kartlegging eller tilstandsvurdering som grunn for søknaden. Det er mulig for frivillige lag og organisasjoner til å søke midlene som ikke ligger direkte under betegnelsen landbruk.

13 Handlingsplan og forslag til tiltak

Hver høst sender de ulike områdene inn forslag til Statsforvalteren om budsjett for neste år. Dette er grunnlag for Statsforvalteren sin prioritering og fordeling av midlene til hvert UKL-område. Høsten 2024 ble dette gjort av landbruksrådgiver, kulturrådgiver/koordinator UKL og virksomhetsleder areal, miljø og landbruk.

Høsten 2024 ble disse områdene prioritert fra Frostating utvalgte kulturlandskap:

TEMA	HVA	BEHOV – BESKRIVELSE
Planlegging	Revidere forvaltningsplanen	Forvaltningsplanen vedtas 2025
	Tilstandsrapporter bygninger	Fullføre vurdering Frosta Bygdemuseum
	Kartlegging/Registrering	Kartlegge Logtunmyra

	Møter	Samarbeidsgruppe, grunneiere, interessenter
Kulturminner	Skjøtsel av automatisk fredete	Logtun kirke, Evenhus, infomateriell
	Istandsetting og vedlikehold	Bytte ut og oppdatere skilt
Biologisk mangfold	Fjerning av fremmede arter	Tiltak i strandsonen – fellesfjæra
	Kartlegging sammen med plan for naturmangfold	Felles kunnskapsbase
Beite og landskapsskjøtsel	Beiterelaterte tiltak	Beite med sau, geit, storfe
Næringsretta tiltak	næringsutviklingstiltak	Jfr forvaltningsplanen
	Turstier og turveger	Tilrettelegging og vedlikehold
	Kurs og kompetansetiltak	Kurs i tørrmuring
Formidling	Skilting/profilering	Skilt, kart, materiell
	Samarbeid med andre UKL-områder	Regional samling høsten 2025
	Brosjyrer/bøker	Informasjon om Frostating UKL

I prosessen før og etter innsending av budsjett er det kommet noen tilleggspunkter fra ulike hold. Her kan nevnes :

- Tiltak for å ta vare på den skogen som er igjen i området
- Mulig behov for leplanting enkelte steder for å binde jordsmonnet
- Ryddeaksjon for å fjerne plast i fjæra
- Se på sammenhenger mellom UKL og plan for naturmangfold
- Øke beitetrykket flere steder
- Utvikle opplevelsespakker
- Opplæring av Frostaguider
- Formidle verdiene i Frostating utvalgte kulturlandskap på gode måter
- Bidra til å utvikle en sammenheng mellom kunnskap og kartlegging-> skjøtelsesplaner og tiltaksplaner -> søknad -> gjennomførte tiltak

Forslagene i budsjettet ligger over det beløpet som så langt er tildelt Frostating utvalgte kulturlandskap, så det gjøres en årlig prioritering av de ulike tiltaksområdene (vist i tabellen over). Samarbeidsgruppa for UKL (se innledning og kapittel 1.4, 11 og 12) deltar i dette arbeidet.

Denne forvaltningsplanen foreslår en handlingsplan for perioden 2025-2030, på bakgrunn av Frosta kommune sin kjennskap til behov og forventninger, samt prioriteringer fra regionale myndigheter. Handlingsplanen sier også at det skal gjøres en årlig vurdering av hvordan de ulike områdene skal prioriteres. Dette gjør handlingsplanen mer dynamisk og anvendelig, da det er et visst rom for å tilpasse prioriteringen av satsingsområdene etter situasjon og behov i hvert av åra i forvaltningsperioden.

14 Kilder

1. Naturbasen - <http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Database/Naturbase/>
2. Arne Anderson Stamnes – The Application of Geophysical Methods in Norwegian Archaeology – NTNU, 2016
3. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag/Frosta kommune - Forvaltningsplan/Søknadsdokument Frostating utvalgte kulturlandskap, 2017

4. Dag Dolmen - Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2016 – Rapport nr 9-2018
5. Anders Lyngstad - Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap. Kartlegging og skjøtselsplaner – NTNU Vitenskapsmuseet rapport 2019-6
6. Frosta kommune – retningslinjer for tilskudd i Frostating utvalgte kulturlandskap, 2020
7. Frosta kommune – Forvaltningsplan for Frostating Utvalgte Kulturlandskap, mars 2020
8. Frosta historielag - Frosta i gammel og ny tid - Bygdebok for Frosta, 1918
9. Attereisningsnemda - Logtun kyrkje atterreist - Hefte, Trondheim, 1950
10. Hovland og Sandnes - Frostatingslova – Samlaget, 1994
11. Per Christiansen - Frostaboka bind IV - De nære hundreåra, 1997
12. Kari Stølen Binns - Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med lokaliseringen av Frostatinget. Sammendrag 1994.
13. Thorvaldsen - Landskap i endring – jordbrukshistorisk og økologisk landskapsanalyse av øya Tautra i Trondheimsfjorden” - Cand.Scient.Oppgave, 2004
14. Frosta kommune - Områdeplan for kandidat område UKL 2008 Logtun og Tautra i Frosta kommune - Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, 2008
15. Frosta kommune – Plan for kulturminner og kulturmiljø
16. Frosta kommune/Frosta Historielag – Landskap i endring, refotografering v Frostating utvalgte kulturlandskap
17. Anders Lyngstad og Egil Ingvar Aune – Naturtypekartlegging i Frosta kommune, NTNU 2005
18. Knut Helge Brevik – Landskapsplan for Hauganfjæra camping
Frosta kommune – Kommuneplanens arealdel
19. Frosta kommune – Kommuneplanens samfunnsdel

Gravhaug – akvarell malt av Kari Stølen Binns

15 Vedlegg

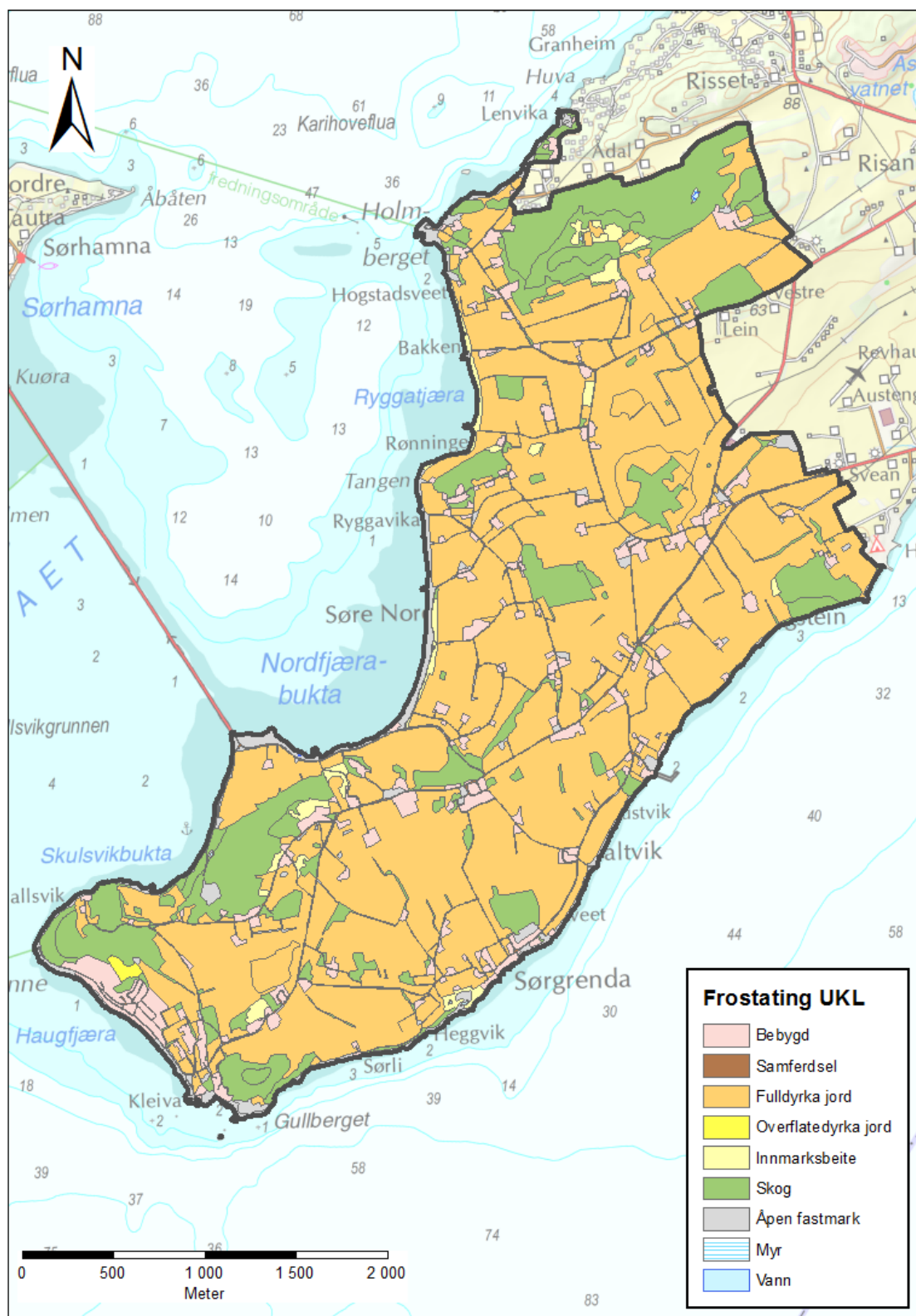
Vedlegg 1: Avgrensning Frostating UKL

Mer faktaopplysninger, se tabell 2

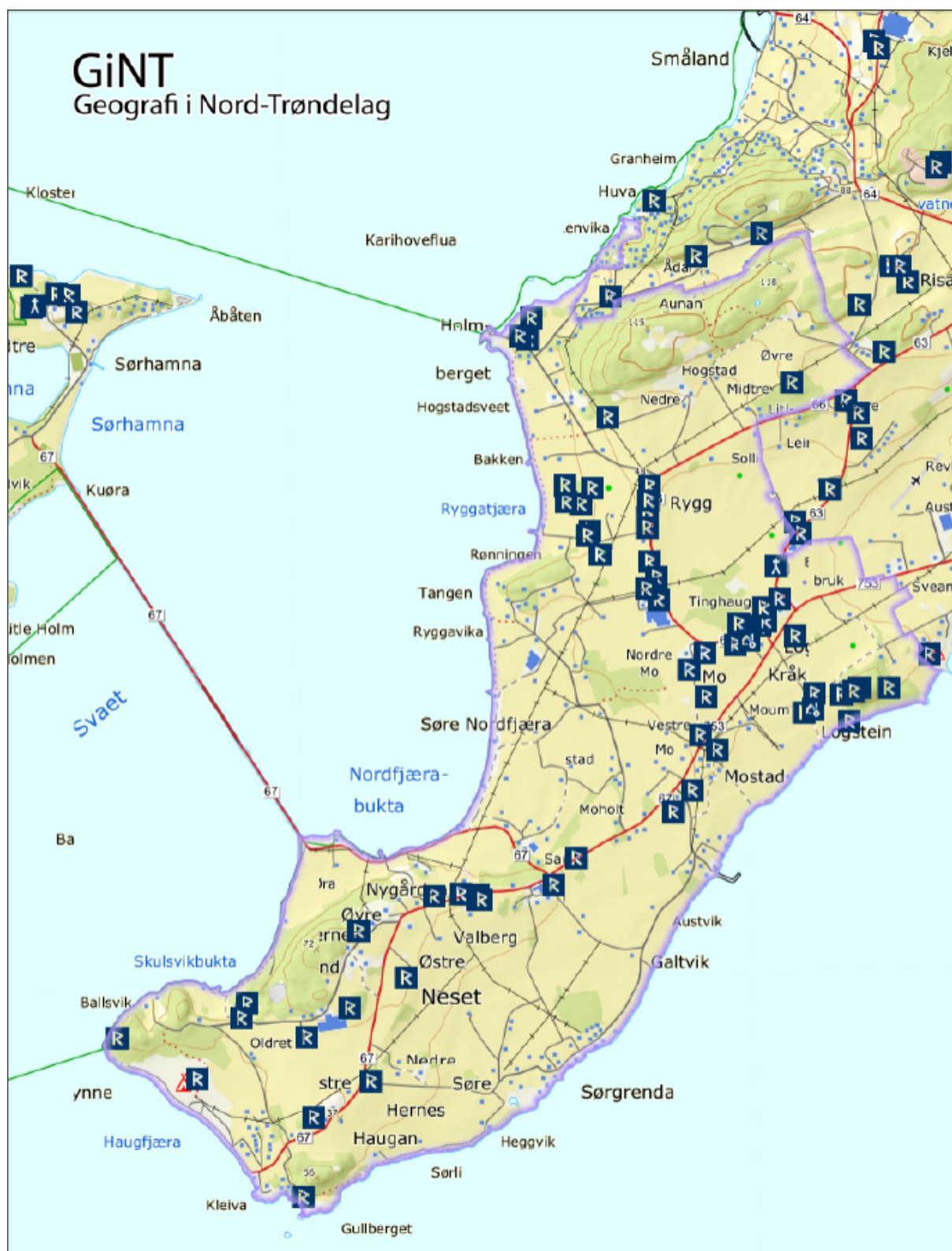

Vedlegg 2: Arealfordeling Frostating UKL, okt 2017

Mer om arealfordeling i daa og %, se tabell 1 s

Vedlegg 3: Fornminner, automatisk fredete, i Frostating UKL,
Lokaliteter eldre enn 1537 på www.gint.no

Vedlegg 4 Liste over automatisk fredete kulturminner

Radetiketter	Antall av ID
Enkeltminne	111
Lokalitet	68
Totalsum	179

Radetiketter	Antall av ID		Radetiketter	Antall av ID
Gravhaug	30		Veg	1
Gravminne	26		Steinsetning	1
Gravrøys	19		Kalkovn	1
Bosetning-aktivitetsområde	14		Ovnslokalitet	1
Koksteinsforekomst	8		Kirke	1
Løsfunn	6		Bautasteinslokalitet	1
Gravfelt	6		Kirkegård	1
Helleristning	5		Tradisjon	1
Tradisjonslokalitet	5		Kirkegårdslokalitet	1
Kulturlag	3		Annet arkeologisk enkeltminne	1
Steinkonstruksjon	3		Kirkested	1
Funnsted	3		Røys	1
Bergkunst	3		Dyrkingsspor	1
Grav	3		Bolig	1
Tingsted	3		Kokegroplokalitet	1
Vegetasjonsmerke	3		Havneområde	1
Steinlegning	2		Gravplass	1
Kokegrop	2		Bosetningsspor	1
Gårdstun	2		Flatmarksgrav	1
Skålgropstein	2		Hovedbygning	1
Haug/Groplokalitet - ubestemt	2		Bautastein	1
Haug	2		Hustuft	1
Ildsted	2		Molo	1
Skålgropfelt	1		Nausttuft	1
			Totalsum	179

Vedlegg 5 : Kulturminner i Frostating UKL

Kilde SEFRAK Nord-Trøndelag, hentet på www.gint.no. Rød pkt og gult pkt

Merknad: Vedtaksfredet bygning på Logstein og forskriftfredet Logtun kirkested

Vedlegg 6 – Kulturhistoriske verdier, areal og enkeltelement, jfr kapittel 5.4

Det frodige jordbrukslandskapet, fra Rygg til Logtun og Logstein, er det gamle tingstedet for Frostatingslagen som var lovområdet i Trondheimsregionen - der trønderne holdt til. Det er en rekke gravhauger i området med diameter på inntil 40 meter. I førhistorisk tid gjaldt loven for området omkring fjorden og besto av fire uttrøndske og fire inntrøndske fylker. Seinere omfatta virkeområdet for loven også Nord-Møre og Romsdal, Fosen, Namdalen og Nord-Norge. Frosta var ut fra beliggenheten midt i fjorden et naturlig valg som tingsted. Det meste av trafikken gikk sjøvegen, og enten en kom sør, vestfra eller over Namdalseid fra Namdalen var det et naturlig møtested.

I forbindelse med forprosjektet for utvikling av Logtunområdet basert på tradisjonen om Frostatinget foretok arkeolog Kari Støren Binns en registrering av kulturminner i området og laga en rapport om de funn som ble gjort i 1994. På bakgrunn av dette arbeidet er det seinere satt opp en informasjonstavle om Frostatinget ved Tinghaugen.

Gjennom et større prosjekt som ble avslutta i 2016, har arkeolog Arne Anderson Stamnes fra NTNU Vitenskapsmuseet gjennomført et stort arbeid med geofysiske metoder innenfor arkeologien for å kartlegge helt eksakt hvor tingstedet har vært, både gjennom å bruke nye digitale kartleggingsmuligheter og sammenligne dette med litteratur, eldre kilder og registreringer. Dette arbeidet kan gi grunnlag for å utvikle en Frostatingssti i tilknytning til Frostastien i området Logstein – Logtun og Rygg.

5.4.1. Logtun kirke

Logtun kirke er ei steinkirke som trolig er bygd på slutten av 1400-tallet. Den inneholder imidlertid langt eldre bygningselementer, de eldste trolig fra 1100-tallet. Det antas at det har stått ei kirke på Logtun før den som står der i dag, men om dette var ei trekirke eller ei steinkirke som delvis er gjenbrukt i den kirka som nå står der, er uvisst.

På 1800-tallet ble det innført bestemmelser om at kirkene skulle romme minst 1/3 av menigheten. På Frosta ble det oppnevnt en "oppmålingskomite" som i 1852 fastslo at kirka var for liten. Eier av kirka var på denne tida proprietær Isak Georg Coldevin på Logstein. Hans far Henrik Angell Coldevin hadde kjøpt Logtun kirke og kirkegods fra sin svigermor, presteenka Karen Margrete Rosenvinge. Formannskapet ba Coldevin bygge ny kirke eller overdra "kirken med alle dens indkomster og tilligheder til menigheten». Etter langvarige forhandlinger med Amtmannen som mellommann, fikk Frosta kommune kjøpe kirka i 1857 for 3000 spesiedaler. I 1859 ble det gjort vedtak om å bygge ny kirke som ble påbegynt i 1863, og Frosta kirke sto ferdig i 1866.

Kommunen var etter dette oppsatt på å fri seg for vedlikeholdet av den gamle kirka og søkte om nedlegging av kirka slik at den kunne rives. Etter at Stiftsdireksjonen ga sitt samtykke ble det 25.juli fatta slikt vedtak: *"Taarnet og alt andet Træværk paa Loktu Kirke blive snarest mulig at nedrive og sammenlægge. Hvorefter det hele bliver at bortsælge til Fordel for Frostens Communekasse."* Murene skulle *"blive staaende som historisk mindesmerke eller som ruin"*. Oppdraget gikk til Anton Moksnesmyr på anbud for 14 daler, en latterlig lav sum for det farlige arbeidet, men bygdefolket deltok med stor begeistring, og det var få som tok til motmæle. Kirka ble stående som en ribba ruin, og bautasteinen på toppen av Tinghaugen like ved var knust.

Da Anton Moksnesmyr som foresto rivinga, i en alder av 91 år i 1925 ble intervjuet om det som skjedde oppsummerte han med disse ordene: *"De va støgt kor de vart åtfirri den gongjen; - utpå kjerkgala lå inventare tu kjerken hommel i dommel. Men folk skjønna e itj ber den gongjen. Ja, de va'n Hans Kroklunna - han va gæln om e, men de kan no vel henj de va mest ferdi at kjerka*

vart fløtta. - Og han Berg, han va gæln -. At æ tok på mæ de arbe' skull æ haft juling fer; - fer de va de olekast arbe' æ ha gjort».

Gerhard Schønnings tegning av Logtun kirke i 1774, og kirka som ruin (1868 til 1932)

Omkring 1920 ble det tatt initiativ til å gjenreise kirka. Mellom andre soknepresten, historielaget og Dameforeningen for Logtun kirke sto i spissen for dette arbeidet.

I sammenheng med 900-årsjubileet for slaget på Stiklestad i 1930 ble det arrangert høgmesse i ruinen med kongen tilstede. Arbeidet med å legge nytt tak på kirka kom i gang i 1932. I 1950 var restaureringsarbeidene fullført, og etter hvert kom også altertavla og prekestolen på plass igjen etter å ha tilbrakt mange år i Vitenskapsmuseet i Trondheim. Disse kirkemøblene er fremdeles Vitenskapsmuseets eiendom. Nytt våpenhus ble bygd i 1994 for å beskytte vestportalen.

Logtun kirke ble gitt i gave til Fortidsminneforeningen, i dag representert ved Frosta fortidsminnelag, og er i dag godt vedlikeholdt. Den er omgitt av gamle og store løvtrær. Kirkegårdsmuren av gråstein har enkelte steder behov for skjøtsel og vedlikehold. I dag brukes kirka mye til konserter barnedåp, bryllup og høgmesser.

Prosjektrapporten om "Frostatingscenteret" tar til orde for en mer aktiv bruk av kirka i sommerhalvåret til konserter og andre arrangementer. Sommeren 2017 ble det gjennomført 15 sommerkonserter i Logtun med godt over 150 utøvere og 400 publikummere. Ved utgangen av sommersesongen 2020 har det vært over 60 sommerkonserter i Logtun kirke i regi av Frostatingsprosjektet.

Den gamle kirkegården gikk ut av bruk på 1800-tallet og arealene brukes i dag til jordbruksformål, men en platanlønn av monumental størrelse og form midt i åkerlandskapet markerer det som en gang var dens nordvestre hjørne. Frosta Historielag har utarbeidet ei minnetavle med informasjon og bilder som viser hvordan den gamle kirkegården var. Minnetavla er i dag plassert ved Tinghaugen.

5.4.2. Tinghaugen

Ved Logtun ligger flere store gravhauger, men mange av dem er blitt jevnet med jorda gjennom årene. Minnesmerket for Frostatinget med totalt 13 bautasteiner, er ikke en av disse opprinnelige gravhaugene. Minnesmerket har fått navnet Tinghaugen, og dette skyldes ei gammel forestilling om at det var her tinget ble holdt. På toppen av haugen sto det fram til ca. 1870 en bautastein som ble fjerna fordi den var ødelagt på samme tid som Logtun kirke ble lagt ned som hovedkirke. I samband med hundreårsjubileet for grunnloven i 1914 ble det reist en ny bautastein etter initiativ fra Landbrukslaget på Frosta. Denne steinen kom riktignok ikke på plass før i 1915 ettersom den knakk under oppsetting og måtte skiftes. Steinen har denne innskrifta: *"Til minne om det gamle Frostatinget. Reist av bygdafolk 1914"*. Rundt bautasteinen i midten ble det i 1930 reist 12 mindre steiner med navnet på de fylkene som Frostatingsloven omfatta, og hvor mange representanter de hadde på Frostatinget.

Mellom kirka og Tinghaugen ligger tunet på Logtun ytre med bygningsmasse av varierende alder. Der tunet på Logtun østre lå tidligere, ligger i dag Frosta bygdemuseum. Masstua på Logtun østre er flytta over på ny grunnmur og inneholder museets samlinger på ca 12000 gjenstander.

Ei gammel borgstue (allmuestue for bygdefolket) med åpen svalgang fra ca. år 1700 er i dag flytta til museumstunet på Logtun. Den sto opprinnelig på prestegården Mo og gjorde tjeneste som forpakterbolig fram til 1948 da den ble flytta til gården Lein der den gjorde tjeneste som museum inntil den kom til Logtun i 2006. Disse bygningene, Tausloftet og Drengstuggu, inneholder i dag utstilling om Frostatinget og gammelt handverk. Frosta kommune bruker bygningene som turistinformasjon i sommersesongen.

Det foreligger ulike planer for videreutvikling av området rundt Tinghaugen, og det er inngått en intensjonsavtale med eier av Logtun ytre om utkjøp av tunet for å etablere og drive et Frostatingssenter slik at historien til Frostatinget som et av de fire lagtingene fra middelalderen, kan få en verdig presentasjon. Aksen mellom Tinghaugen og Logtun kirke er sentral i denne sammenhengen.

Frostatinget og Tinghaugen er i dag en viktig attraksjon med store utviklingsmuligheter på Frosta. Riksantikvaren har i 2009 innvilget dispensasjon for å lyssette Tinghaugen slik at den blir mer synlig.

5.4.3. Freda Trønderlån på gården Lostein

Verdi: Vedtaksfreda kulturminne

Beskrivelse : Gården lå tidligere nærmere det berget som har gitt oppgav til sisteleddet i gårdsnavnet, men Henrik Angell Coldevin (1763 – 1835) flytta gården dit den ligger i dag og bygde trønderlåna som fortsatt står der som del av et klassisk firkanttun. Den er freda og godt vedlikeholdt og er med sine 42 meter så vidt vi vet den lengste som finne av denne bygningstypen. Logstein ligger vakkert til sør for Logtun ned mot sjøen med mektige gamle løvtrær. På eiendommen er det flere gravhauger.

Tidligere var Logsteinhaugen som ligger like ved gården, beskrevet som mulig plassering av tingstedet for Frostatinget. Denne lokaliseringa er en etter hvert gått bort fra etter nye opplysninger ved bruk arkeologiske metoder som georadar, magnetometer og åkervandring.

Det klassiske firkanttunet på Logstein med ei 200 år gammel freda trønderlån på 42m ligger omkransa av gravhauger og mektige løvtrær. Foto: Erik Stenvik

5.4.4. Steingjerder ved Hogstad Nedre og på Rygg Vestre

I området Rygg i nord-vestlige deler av Frostating UKL er det ca 2 km lange steingjerder som følger grensene mellom eiendommer. Den lengste er ca 1 km i rett strekning og er et markant innslag i kulturlandskapet. Steingjerdene er ikke datert.

I gamle Nord-Trøndelag fylke er generelt få steingjerder bevart. Hvordan steingjerdene er bevart, finnes det heller ikke beskrivelser av.

Grunneierne har en periode fått midler til å rydde langs steingjerdene, og det er tiltak som må gjentas med visse mellomrom for å hindre at vegetasjonen ødelegger dem.

5.4.5. Tufter etter naust Rygg Vestre

Beskrivelse: Nausttuftene ble oppdaget i 2006 og er 38 meter langt og 20 meter bredt. Åpninga av naustet ligger rett mot fjorden. Naustet har noe uvisst alder, men kan være fra 600-tallet. Det er trolig fra samme tidsperiode som nausttuftene som er funnet på Hemre på Inderøy og Lø i Steinkjer. Naustene på Lø er ble gravd ut og datert tilbake til 500-600 år e Kr.

Nausttomta er omtalt i rapport 6-2019 – *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap*.

5.4.6. Gravhaugen på Rygg Øvre

Beskrivelse: Frostas største gjenværende gravhaug ligger på Rygg øvre, gnr 87/1. Den har diameter ca 37 m med bratte sider og virker monumental i landskapet.

Fra gravhaugen er det nærmest direkte siktlinje til Tinghaugen. Gravhaugen beites godt i dag.

Gravhaugen er omtalt i rapport 6-2019 – *Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap*.

5.4.7. Helleristningsfelt på Evenhus

Feltet ligger sentralt i Frostating UKL på den sørlige delen på Neset. Helleristningsfeltet ble oppdaget allerede i 1818, og ristningene er hogd i berget 23 m over dagens havoverflate. Berget der disse finnes ble da frigitt fra fjorden for 2000 - 1500 år f. Kr.

Helleristningsfeltet består av i alt 8 felt med bortimot 100 figurer. Båten er hovedmotiv med i alt 35 figurer. I tillegg til niser og hvaler er det en eiendommelig menneskefigur i hovedfeltet. Det er ingen klar teori om hva innholdet i figurene kan bety, men innhold og uttrykk kan tyde på at det her har vært et møtested for fangstfolk i store deler av Trondheimsfjorden.

Helleristningsfeltet ivaretas med tildekking hver vinter, og det har hatt god effekt for å bryte ned biologisk materiale. Feltet er godt skiltet og tilrettelagt med parkering og informasjonsskilt.

Forvaltningsansvar: NTNU Vitenskapsmuseet, Trøndelag fylkeskommune og SNK, Bergkunstmuseet

5.4.7. Gravhauger på Island - Skjursvika

Verdi: Nasjonal (Automatisk freda)

Gravhaugen i Skjursvika, på gården Island er en av de største i Frosta og regionen. Den er over 30 m i diameter. Det skal være gjort utgravninger og funn i gravhaugen. Den er skiltet i forbindelse med Frostastien.

Skjøtsel: Det er behov for å utarbeide skjøtselsplan, og den er kartlagt i 2018. Gravhaugen er noe tildekket av en del masse som i moderne tid er lagt inntil haugen. Denne bør fjernes.

Vegetasjonsskjøtsel må også gjøres da den er i ferd med å bli noe tilgrodd.

Vedlegg7 : Biologisk beskrivelse av enkeltområder – data fra naturbase.no

5.1. Strandeng og strandberg

5.1.1. Logsteinhåmmåren (BN00019514)

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Kyst og havstrand - kalkrikt strandberg (G09) av nasjonal verdi (A). Lokaliteten er skilt ut fra den registrerte lokaliteten Mostad – Logstein og ligger i utkant av en rik beiteskog som er dominert av platanlønn (*Acer pseudoplatanus*) med innslag av ask, alm, morell, hassel, gran, tysbast (*Fraxinus excelsior*, *Ulmus glabra*, *Prunus avium*, *Corylus avellana*, *Picea abies*, *Daphne mezereum*). Logsteinhåmmåren har rik vegetasjon på baserikt konglomerat. Noen arter; bakkemynte, vill-løk, bergskrinneblom, vårskrinneblom, sandarve, olavsskjegg, svartburkne, ask, blåveis, smalkjempe, vårmure, knopparve, broddbergknapp, trefingersildre, slyngsøtvier, norsk timian, alm og hestekastanje (*Acinos arvensis*, *Allium oleraceum*, *Arabis hirsuta*, *Arabis thaliana*, *Arenaria serpyllifolia*, *Asplenium septentrionale*, *Asplenium trichomanes*, *Fraxinus excelsior*, *Hepatica nobilis*, *Plantago lanceolata*, *Potentilla neumanniana*, *Sagina nodosa*, *Sedum rupestre*, *Saxifraga tridactylites*, *Solanum dulcamara*, *Thymus praecox* ssp. *arcticus*, *Ulmus glabra*, *Aesculus hippocastanum*). Lokaliteten er en østlig utpost for rødlistearten norsk timian.

Lokaliteten har vært og er benyttet som badeplass og fiskeplass både for nærmiljøet og en større campingplass 200 m øst for lokaliteten. Det er nyetablert en landbruksfylling inn mot østsiden av berget.

Logsteinhåmmåren, som også er et viktig sjømerke

5.1.2. Gullberget (BN 0019450)

Verdi: Svært viktig.

Naturtype: Kantkratt

Beskrivelse : Lokaliteten strekker seg langs sjøen fra Råttåvika til ei hytte vest for Sørli. Dominerende naturtype er kantkratt med mye tindved (*Hippophaë rhamnoides*) og nyperoser (*Rosa* spp.), men det er også fine partier med kalkrike strandberg. Deler av lokaliteten har nok vært nytta som beitemark tidligere, men gjengroinga har gått langt i retning krattvegetasjon. Lokaliteten har en mengde interessante og sjeldne arter, men av særlig interesse i feltsjiktet er vårmure, marianøkleblom, trefingersildre og norsk timian (*Potentilla neumanniana*, *Primula veris*, *Saxifraga tridactylites*, *Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC).

Skjøtsel : Eventuell skjøtsel av området gjennom beiting er imidlertid fortsatt mulig, og det er registrert mange arter som assosieres med tradisjonelt drevet kulturmark.

5.1.3. Hynne og Hauganfjæra.

Naturtype : Kantkratt

Verdi Svært viktig.

Beskrivelse : Den viktigste vegetasjonstypen er kantkratt, tindvedutforming (F5e), og lokaliteten er derfor ført til kantkratt. Det er imidlertid også partier med kalkrike strandberg, kalkrike enger og strandeng. Tindvedkrattet er godt utvikla med kraftige busker. Lokaliteten preges imidlertid av gjengroing, og særlig einer og gran er problemarter. Krypene arter som vårmure, raudsildre og norsk timian vil skygges ut over tid hvis det ikke foretas rydding.

Skjøtsel : Det samla presset på lokaliteten er svært høgt, og med ei nær historie med store og ødeleggende inngrep er det grunn til å frykte for lokalitetens eksistens. Utfordringa framover blir å sikre restene av verdifull natur.

5.1.4. Holmberget

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : På Holmberget er det rike strandberg med en rekke varmekjære arter. Store mengder av rødlistearten norsk timian (*Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC) danner matter sammen med raudsildre (*Saxifraga oppositifolia*). Lokaliteten grenser opp til lokalitet 29 Lenvik, og vegetasjonen på disse lokalitetene har mange fellestrekk. Andre arter som er registrert av Jørstad (1914, 1918), Høeg (1943), Anon (1975) og Flatberg (1975) er blant anna; kvit gåseblom, rundskolm, bergskrinneblom, akeleie, enghavre, dunhavre, rustsivaks, marinøkkel, lodnefaks, havstarr, vårarve, lodnerubblom, reinrose, vårskrinneblom, trollhegg, gulmaure, engstorkenebb, blåveis, tindved, englodnegrass, hengepiggrø, vill-lin, markfrytle, dvergminneblom, smalkjempe, fjellrapp, storblåfjær, vårmure, trefingersildre, filtkongslys og bakkeveronica (*Anthemis arvensis*, *Anthyllis vulneraria*, *Arabis hirsuta*, *Aquilegia vulgaris*, *Avenula pratensis*, *Avenula pubescens*, *Blysmus rufus*, *Botrychium lunaria*, *Bromus hordeaceus*, *Carex paleacea*, *Cerastium semidecandrum*, *Draba incana*, *Dryas octopetala*, *Erophila verna*, *Frangula alnus*, *Galium verum*, *Geranium pratense*, *Hepatica nobilis*, *Hippophaë rhamnoides*, *Holcus lanatus*, *Lappula deflexa*, *Linum catharticum*, *Luzula campestris*, *Myosotis stricta*, *Plantago lanceolata*, *Poa alpina*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla neumanniana*, *Saxifraga tridactylites*, *Verbascum thapsus*, *Veronica arvensis*). Angivelse av voksested er i noen tilfeller så usikker at det er vanskelig å avgjøre om artene er sett bare på Holmberget, på lokalitet 29 Lenvik, eller på begge. Totalareal: 125 daa. Området beites i dag

5.1.5. Lenvik (BN0019521)

Naturtype: Rikt strandberg

Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Kun den sørligste delen av dette området er med i UKL. Fjellplanten reinrose (*Dryas octopetala*) har en rik forekomst i et lite område på vestvendte, bratte strandberg mellom sprutsonen og furuskogen. Populasjonen skiller seg morfologisk fra reinrose i fjellet ved å ha usedvanlig mange og smale kronblad med 10-13 i hver blomst (Flatberg 1975). Norsk timian (*Thymus praecox* ssp. *arcticus* - DC) er også registrert her. Av andre karplanter kan nevnes rundskolm, fingerstarr, liljekonvall, raudflangre, vill-lin, blåveis, fjellrapp, storblåfjær, vårmure, knopparve, raudsildre og broddbergknapp (*Anthyllis vulneraria*, *Carex digitata*, *Convallaria majalis*, *Epipactis atrorubens*, *Linum catharticum*, *Hepatica nobilis*, *Poa alpina*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla neumanniana*, *Sagina nodosa*, *Saxifraga oppositifolia*, *Sedum rupestre*). De fleste av disse ble sett også ved registrering i 2004.

5.1.6. Haugan (BN00019524)

Naturtype: Naturbeitemark
Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Lokaliteten er en haug (20-40 m høyde over havet) som har vært brukt til beite. Haugen eies av tre gardar med ulik driftshistorie. Den nordligste delen ble beita av kyr til 2002, den midterste ble beita med kyr til 1985, og etter det gikk det kalver der i noen få år. Den sørligste delen har vært ubeita i ei årrekke. De ulike partiene er skilt med steingjerder. Lokaliteten illustrerer derfor på en svært god måte utviklinga i ei tradisjonelt drevet beitemark som tas ut av bruk. Det nordligste og midterste partiet er stort sett åpent, men med noen spredte busker. Forskjellen vises mest gjennom at det midterste partiet har et høgere feltsjikt, og at det er andre arter som dominerer i feltsjiktet. Det sørligste er i gjengroing, og har nå en del trær, men feltsjiktet preges av engarter. Vegetasjonen er svært rik, og den viser at området har vært beita i lang tid uten å ha vært gjødsla i nevneverdig grad. Blant de artene som er registrert kan vi trekke fram vill-løk, vårskrinneblom, sandarve, vårrubblom, dvergminneblom, fjellrapp, vårmure, trefingersildre og bakkeveronika.

5.2. Vannbiotoper

5.2. 1. Dammer ved Hogstad , 4 dammer – Hogstaddammen, Beitemarksdammen, Utstikten, Ner-Hogstaddammen

I registreringen av naturtyper som er viktige for det biologiske mangfoldet, ble det registrert 4 dammer spredt i området ved Hogstad hvorav 3 dammer ligger i planområdet. I bestandssammenheng kan dammene i de fleste tilfeller vurderes som en enhet. Området er nyregistrert i 2018 av Dag Dolmen og presentert i *Rapport nr 9 – Biomangfold i fire dammer i Hogstadskogen på Frosta 2018*.

A Dam ved Hogstad 1 BN 00019499

Naturtype Dam
Verdi: Svært viktig

Beskrivelse: Den er registrert som ferskvann/våtmark - dam (E09) og er på ca. 300 m² med nasjonal verdi (A). Den ligger i naturbeitemarka Hogstad. Liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er funnet her. Selsnepe (*Cicuta virosa*) er registrert.

Skjøtselshistorie: Dammen ble sist vedlikeholdt ca. 1990. Dammen har fungert og fungerer som drikkevannskilde / gårdsdam i naturbeitet.

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen har vært en utfordring fram til opprensning i 2019. Husdyrbeitet omkring dammen opprettholdes.

B. Dam ved Hogstad II BN00019496

Naturtype: Dam
Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse: Denne skogsdammen er interessant. Den ligger i frodig blandingsskog og ble oppgravd og rensert for over 30 år siden. Blærerot (*Utricularia* sp.) ble registrert, likeså liten salamander (*Triturus vulgaris* - V). Størrelse 1200m².

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen har vært en utfordring fram til opprensning i 2019.

C. Dam Hogstad III (BN 00019501)

Naturtype: Dam
Verdi: Svært viktig

Beskrivelse: Denne er registrert som ferskvann/våtmark - dam (E09) med nasjonal verdi (A). Dam på ca. 100 m² der liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er observert.

Skjøtsel: Arealet nord og øst for dammen har tidligere vært fulldyrket. Rydningsrøyser, steingjerder samt plogspor er synlige elementer. Arealet sør og vest har vært og er benyttet som nærmiljøplass for området Holmberget. Dammen ble derfor vedlikeholdt og kantskogen rundt dammen tynnet i 2000 med delfinansiering gjennom STILK-midler. Dammen ble på nytt rensket opp i 2019.

Utfordringer: Gjengroing av arealet omkring dammen. Opprettholdelse av husdyrbeite omkring dammen.

D. Dam Hogstad IV (BN00019500)

Naturtype: Dam
Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse: Dammer (E09) med nasjonal verdi (A) som ligger omkranset av skog med hogstklasse 1 pr 2008. Lokaliteten består av tre-fire dammer hver totalt ca. 10 m² i en sump på ca 400 m² der liten salamander (*Triturus vulgaris* - V) er observert.

Skjøtselshistorie og dagens driftsform: Har inngått som et element i naturskogen på stedet dvs. blandingsskog med overveiende furudominans. Det vil framover endret til del av granplantefelt.

Utfordringer: Treskiftet fra lysåpen naturskog med furudominans til granskog vil redusere verdien på lokaliteten. Det gjennom dårligere lokalklima på grunn av redusert innstråling samt senket pH i vannet pga. strø fra granplantefeltet.

Dammen er rensket opp o 2019, og flere trær ble fjernet for å gi bedre lysinnslipp. Området er tilrettelagt med skilt og sitteplass.

5.2.2. Dam ved Heggvik (BN 00019523)

Naturtype: Dam
Verdi: Svært viktig

Beskrivelse : Dette er en noe saltpåvirka, eutrof dam like over flomålet ved Heggvik der takrør-sivaks- sump av piggeknope-utforming (O5e) dominerer. Viktige arter i feltsjiktet er vassgro, rustsivaks, smårørkvein, bekkeblom, slåttestarr, sumpsivaks, myrmaure, mannasøtegras, gulldusk, bukkeblad, myrhatt, kjempepiggeknope og bekkeveronika. Særlig artene vassgro, kjempepiggeknope og bekkeveronika er verdt å merke seg. Kjempepiggeknope er ikke vanlig i Trøndelag. Kjempepiggeknope er ikke vanlig i Trøndelag.

Skjøtsel : Denne dammen er ikke undersøkt av zoologer, men den til dels eksklusive karplantefloraen er i seg sjøl grunn til å gi lokaliteten ei høy verdivurdering.

5.3. Andre viktige biologiske areal

5.3.1. Kalkrik barskog Hogstad Øvre (BN 00108400)

Naturtype: Kalkbarskog, type lågurt-lyngfuruskog
Verdi: Svært viktig (nasjonal verdi A)

Beskrivelse : Området utgjøres av kalkfuruskog, karakterisert av rødflangre og blåveis, og med hotspots av kalk- og andre næringskrevende ektomykorrhizasopper i små forsenkinger/groper i karstlandskapet. Andre typiske innslag er fingerstarr og skogsveve. Artsmangfoldet blant soppene er stort, med mange rødlistearter og potensial for flere. På det nakne berget er også næringskrevende moser, som kammose (*Ctenidium molluscum*) og putevrimose (*Tortella tortuosa*). Skogen er ungskog, hogstklasse 3, med furu og gran i blanding. Dødved er uten betydning. Dette er en av syv undersøkte kalkskogsobjekter på Frosta, og denne er uten sammenligning den rikeste og av hotspotnatur. Kartslandskap ligger på grågrønn fyllitt. Totalareal 9,6 daa

5.3.2. Logtunmyra (BN 00019509)

Naturtype: Andre viktige forekomster

Verdi: Viktig.

Beskrivelse : Avgrensningen omfatter et svært påvirket skogsparti med både sumpskogsarter, fastmarksarter og ferksvannsarter. Lokaliteten passer ikke godt inn i definisjonen til rikere sump-, og kildeskog, men utgjør fortsatt et biologisk viktig område i kommunen. Den er derfor kartlagt som "Annen viktig forekomst" i skog.

Lokaliteten er bevokst med tett skog og er svært uoversiktlig. I tresjiktet inngår svartor, hengebjørk, bjørk (opp mot 40-50 cm i brysthøydiameter), ask (mest yngre trær og kratt), gran (opp mot 60 cm), osp (opp mot 60 cm), hegg, selje, istervier og rogn (*Alnus glutinosa*, *Betula pendula*, *Betula pubescens*, *Fraxinus excelsior*, *Picea abies*, *Populus tremula*, *Prunus padus*, *Salix caprea*, *Salix pentandra*, *Sorbus aucuparia*). I feltsjiktet i fuktige og våte deler vokser bla. skogburkne, mjødurt, firblad, bukkeblad, myrhatt, teiebær, elvesnelle, guldusk og bekkeblom. I en illeluktende dam vest i området er det nesten heldekkende med andemat. På tørrere areal vokser gaukesyre, fugleteig, maiblom, Stedvis fagermoser og spriketormose i bunnsjiktet.

Påvirkning : Det er mye død ved og døende trær av forskjellige løvtrær i lokaliteten. Grøfter, utgravde dammer og torvtak (meterdjupe firkantete hull) flere steder på lokaliteten er spor etter forsøk på drenering og uttak av torv. Søppel og eldre avfallsdumper forekommer også.

Det er tidligere gjort biologisk kartlegging og tatt pollenprøver av området. Det ga blant annet funn av store mengder humle som kan tyde på historisk ølbrygging muligens i sammenheng med Frostatinget og Frostatingslovens pålegg om ølbrygging.

5.3.3. Rygg naturbeitemark (BN00019505)

Type: Naturbeitemark

Verdi: Lokalt viktig

Beskrivelse : Hestebeite i en furulund ved Rygg. Tresjiktet er godt utvikla og domineres av høgvekst furu (*Pinus sylvestris*). Feltsjiktet preges av skogarter og trivielle engarter, men marianøkleblom (*Primula veris*) viser at det er potensiale for en mer artsrik flora. I busksjiktet finner vi en rekke ulike busker og trær, og det kan med fordel tynnes noe i krattvegetasjonen.

Skjøtsel : Fortsatt beite vil bedre kvaliteten på beitemarka. Området er reregistrert av Anders Lyngstad og beskrevet i *Rapport 6-2019 – Kulturmarkslokaliteter i Frostating utvalgte kulturlandskap*.

5.3.4. Parklandskap rundt Logtun kirke (BN00019511)

Naturverdi: Kulturlandskap - Parklandskap (D13) av regional verdi.

Beskrivelse : Lokaliteten omfatter parkanlegget ved Logtun kirke samt alléen på begge sider av FV66 fra kirka og vest mot Mo prestegård. På kirkegården er ask (*Fraxinus excelsior*) dominerende med

innslag av platanlønn (*Acer pseudoplatanus*). I alléen er finnes også bjørk og alm (*Betula* sp., *Ulmus glabra*). Trærne i dette landskapselementet har til dels høy alder. Spesielt et asketre på kirkegården virker svært gammelt og er trolig det samme som vist på Gerhard Schønings skisse av Logtun kirke 1774.

Parkanlegget omkranses av et steingjerde «kjerskplanken» som delvis er i dårlig forfatning og har behov for kartlegging og vedlikehold. Store røtter løfter steingjerdet og skader det.

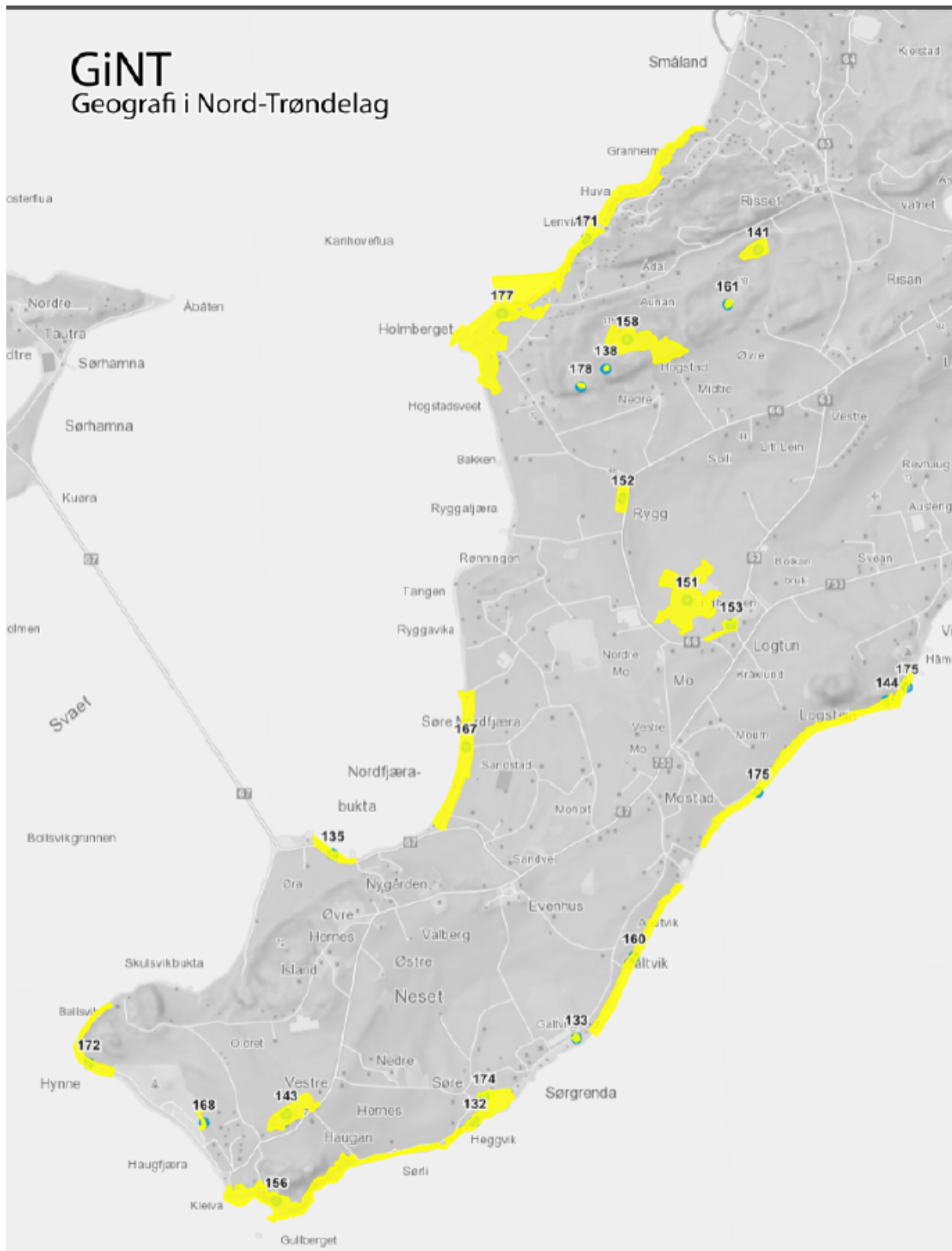
5.3.5. Svartlistearter

Fremmede arter finnes også i Frosta. Kjente fremmede arter på Frosta er rynkerose, hagelupin, parkslirekne/hybridslirekne. Nærmere kartlegging og bekjemping er startet opp, men ikke fullført. Områder med registrerte biologiske verdier bør prioriteres. Det er utarbeidet en handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Nord-Trøndelag 2016-2019. Her er både metodikk for kartlegging og bekjemping beskrevet. Det finnes også sitkagran innenfor UKL-området.

5.3.6. Tabell alle områder med biologiske verdier

Tabell og kart i vedlegg nr 5.

Vedlegg 8 : Områder registrert i Naturbasen
Kartet med referanse til SOSI-id i tabell neste side.

kap FPL	SOSI_id	OMRADENA VN	BMVE RDI	LOKALI D	NATURT YPE	FAKTAARK
521 D	138	Dam ved Hogstad IV	A	BN0001 9500	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019500
531	141	Hogstad, Øvre N	A	BN0010 8400	F16	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00108400
516	143	Haugan	A	BN0001 9524	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019524
511	144	Logsteinhåmm åren	A	BN0001 9514	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019514
521 A	147	Dam ved Hogstad I	A	BN0001 9499	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019499
513	148	Hynne I	A	BN0001 9519	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019519
512	156	Gullberget	A	BN0001 9450	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019450
521 B	161	Dam ved Hogstad II	A	BN0001 9496	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019496
515	171	Lenvik	A	BN0001 9527	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019527
513	172	Hauganfjæra	A	BN0001 9521	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019521
522	174	Heggvik	A	BN0001 9523	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019523
521 C	178	Dam ved Hogstad III	A	BN0001 9501	E09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019501
514	177	Holmberget	A	BN0001 9529	G09	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019529
	132	Sørli	B	BN0001 9522	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019522
532	151	Logtunmyra	B	BN0001 9509	H00	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019509
534	153	Logtun kirke	B	BN0001 9511	D13	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019511
	175	Mostad og Logstein	B	BN0001 9512	G06	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019512
	167	Nordfjærabukta	B	BN0001 9513	G05	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019513
	133	Galtviksveet	C	BN0001 9520	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019520
	135	Øren	C	BN0001 9515	G05	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019515
533	152	Rygg	C	BN0001 9505	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019505
	158	Hogstad	C	BN0001 9498	D04	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019498
	160	Galtvik	C	BN0001 9516	G06	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019516
	168	Haugsand	C	BN0001 9525	B02	http://faktaark.naturbase.no/?id=BN00019525